

Saaka wvù Jee wvu εkumε Jisos no Maaku to Saηεε

Fiεε fî nu ê Nwa' Mak wvun e

Saaka wvù jee wvù Mak to saηεε wvun duηci le Jisos nu wee wvù to gee mwεεm bvuu keηke mvuηgay keejeme fiεε é fî enù no wvù jeme. Wvù to duηci mvuηgay mvun yî n'yεεyi we le bô keebvu-use bonceendaa bo dεwle le, noo keelεεshi bibefe bi bonyii le. Jisos to teηe εkolε kew le wen nu wee wvù diee nu Waawee, ε wvù ε to keenya εkolε kew keeboyse bonyii. Diee din nu di nu ê ηwa' Dania le 7:3-14.

Mak yam ε saη ε è nu εkumε mwεεm mvù Jisos to gee efey mvù wvù to jemyi. Biba bi fokemεse ke ηwa' wvun e jeme εkumε mwεεm mvù to kooyεε bô Jisos yî kemaa kew ke fokemεse le, efey mvunciim no bó to taε wvù yî kentam e, bô no wvù to buyεε yî kpwe le, ben we.

Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e

- 1:1-13 Keηkεwce ke saaka wvù jee εkumε Jisos e
- 1:14–9:50 Lemme di Jisos e ê keba kè Galilee le
- 10:1-52 ε Jisos nε Galilee γεν Jεlusalεm
- 11:1–15:47 Kemaa ke Jisos e ke kemεse le mbew Jεlusalεm e noo Jεlusalεm
- 16:1-8 Mbuy wvu Jisos yî kpwe le
- 16:9-20 Ekumε no Jisos to duηcεε εkolε kew no wvù to buyεε yî kpwe le bô no wvù to benεε we

*Saaka wvù Jon Nlesejoo to fewci
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Wvun nu saaka wvù jee wvu ekumε Jisos Klistu wvù Waa Nyo'. ² Wvú to kεw kε no Yεsaya wvù wee ntum Nyo' to saηεε ε Nyo' gayte le, “Yekε eyuw, me nu ηke enciinse wee wεm ntum é wvú esa fwe dvu wo, wvù nu egeη eseysel je yo.

³ Diεw wee fuunke ηkpwaante le bó eseysel je Tata, enele é yí enù teytey.”

⁴ Nonεη, ε wee mvu wvù bó to teηε le Jon Nlesejoo ke mum ne buyneη ηkpwaante, no fewci ê bonyii le bó ekumeη mvuntelem mvubole, é wen elese bó ê joo wvu le Nyo' elεshε bibefe bibole. ⁵ ε bonyii mum no buyte ê bontεw bo wonη wvù Judea le tfuu noo ê kelaante kè Jelusalem e kecii gene fô Jon e, seηε bibefe bibole, ε wvú mum leese bó ê joo ê Joo Joodan e.

⁶ Jon to jiise ndvú ε bó kene bô yvúw nyam mi yí bó teηε le kamel, seenke kecaw cin ε bó kene bô jew nyam, diee ε è nu cúma bô ndonη. ⁷ Wvú to fewci, gayte le, “Wee mvu too ê me εjim kuuke fele me, ε me mbaa ncim enkocεη keηgvuwce fokuse enfay laba we kε. ⁸ Me nleese ben ε è nu ê joo, geenεη, ε wvú nu ke elese fiew ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le.”

*No bó to leseε Jisos ê joo bô no Satan to momte
wvú
(Mat 3:13–4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Kε εdiuw yoya le, ε Jisos nε Nasalεt ê keba ke won e kè Galilee le, to ε Jon lese wvú ê joo ê Joo Joodan e. ¹⁰ Kε no Jisos to buyte ê joo nεn, mum yεn ε εbulε yene ye, ε Keyoy ke Yuule no shiile too yî ye le diεwε εbembε le. ¹¹ Ε diεw jeme fowe le, “Wo nu Waa wεm, nu fitele fiem, ε me n'yuuke njon bô wo baay.”

¹² Ε Keyoy ke Yuule mum ge lo kan mwaan ε Jisos γεν no cee ηkpwaante. ¹³ Ε wvú no nu jó yî εdiuw e mbaanyε, ε Satan momte wvú. Wvú to nu jó nonεn bô nyám yi ηkpwaante, ε bonceendaa bo Nyo' le taale fô wvú le.

Ε Jisos tee bonyii bonεw le bó enù boom bew bo ηgoo le

(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Ε bó ke nε koo Jon lese yew ncaw e. Ε è no nu εjim jodvu, ε Jisos γεν Galilee, no fewci saaka wvú jee wvú wvu Nyo' jó. ¹⁵ Ε wvú no fewci, gayte le, “Kefew nu ε to wase ε kocεn, ε bvunfon bvu Nyo' le nu wase nceencee. Ben ekumεn mvuntelem mvunεn, ebee saaka wvú jee wvun e.”

¹⁶ Ε Jisos ke no fele mbew Mamase yî Galilee le, yεn Semon bô waa bwee wvú Andulu le ε bó laanke kensaj ê mamase le, no ηkieη wvubo to nu byé yî koolεn. ¹⁷ Ε Jisos gay ê bó le, “Ben ebii me le é me enge é ben ekoole wase ε è nu bonyii.” ¹⁸ Kan mwaan, ε bó mum cine binsaj bibole, no bii wvú le. ¹⁹ Ε Jisos ke dioo kençi gene fwe, yεn Jεm bô waa bwee wvú Jon e, bô to nu boom bo Σεβεdee le, ε bô bó nu ê kekon e tumci binsaj. ²⁰ Ε Jisos mum tee lo

ɛn bó. Ɛ bó cinɛ icee bó le ê kekon e bô bonyii bô bó to joɛ é bó elemte bó le, mum no bii wvú le.

*Ɛ Jisos bvuse keyoy kè yiile yî wee le
(Luk 4:31-37)*

²¹ Ɛ bô bo Jisos nɛ ɣɛn ê kelaante kè Kafana'um. Ɛ è ke no nu diuu di mbam e, ɛ Jisos mum ɣɛn lo yew bunle le no yɛɛyi bonyii dvú. ²² Ɛ bonyii no yuuke kɛɲke lo ɲghaw yî n'yɛɛyi we le, ɲjefo wvú to yɛɛyi diɛwɛ wee wvù kɛɲke mvuɲgay mvu n'yɛɛyi le. Kɛ wvú to yɛɛyi diɛwɛ no bonyii bô duɲci bonci bo Nyo' le to ké no yɛɛyi kɛ. ²³ Kɛ sekedvu, ɛ wee mvu nɛ fɛse yew bunle yidvu le, ɛ è to nu wee ɛ keyoy kè yiile nu yî ye le. ²⁴ No wvú ley dvú, mum wam le, “Jisos wvu Nasalɛt, wo fii la ê bese? Wo to keelɛse bese le? Me ɲkee naa wo. Ɛ nu wo wvudvu wvù yuule wvù nɛ fô Nyo' le.” ²⁵ Ɛ Jisos kan keyoy kè yiile kedvu, gay le, “Baɲ lo, buy yî wee wvun e.” ²⁶ Ɛ keyoy kedvu mum ge ɛ wvú gbwe fokuse no taake, ɛ kí fuɲ foweɛwe, mum buy yî ye le. ²⁷ Ɛ bonyii yɛn nonɛn, ɛ diuw yum bó, ɛ bó no ghayte ɛbonɛbon biite le, “Fin nu la? Ɛ nu n'yɛɛyi mvu wvu fwɛ le? Wee wvun kɛɲke mvuɲgay kane naa noo biyoy bì yiile ɛ bí yuuke wvú le.” ²⁸ Kaɲ mwaan, ɛ saaka wvu ɛkumɛ Jisos saanɲɛn ɣɛn bontɛw bocii bo ê keba kè Galilee le.

*Ɛ Jisos fɛ bonyii bo bincɛm e nteen
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)*

²⁹ Ɛ Jisos ke buy yew bunle yidvu le, ɣɛn yew dvu Semon bô Andulu, ɛ Jɛm bô Jon nu bô bó. ³⁰ Ɛ to nu ɛ mwɛse Semon jiiime, cɛmte bô ken'ya'. Kɛ no Jisos ley yew, ɛ bó mum see lo ê wvú ɛkumɛ kpwoon

wvudvu. ³¹ E Jisos γεν fô wvú to jiime, jicε wvú le yî kebo le, cake wvú we. E ken'ya' kedvu mum cinε wvú le, ε wvú ja we, taa fiεε ε bó die.

³² E è ke no nu ekiεguu εbvubwε no diuu to seeyi, ε bó no too bô bonyii bocii bò to cemkene noo bonyii bò bonceendaa bo dεwle le to njiηsene bô bó fô Jisos e. ³³ E kelaante kedvu kecii tase ê fwese.

³⁴ E wvú fε bonyii nteen bò to keηke bincem jεεy jεεy, bvuu bvuse bonceendaa bo dεwle le nteen yî bonyii bomew e. E wvú dīoo bvūuse, saa ebee le bonceendaa bodvu ejemyi lo ke, njefo bó to kee wee wvù è nu wvú.

*E Jisos fewcε diεw Nyo' Galilee
(Luk 4:42-44)*

³⁵ E è ke no nu kebitele, ε Jisos ja we, buy γεν bvudvuu bvumew e wvú embeη no bunlee. ³⁶ E Semon bô bonyii bò bô bó to nu, shεε buy γεν keegom wvú. ³⁷ E bó yeη wvú le, gay ê wvú le, “Bonyii bocii nu ε shεε ε no gomte wo.” ³⁸ E Jisos tfuse fiew ê bó le, “Beene edaηsen egen bontεw bomew e wvu le è nulo é me enfewcε ten diεw Nyo' jó. E nu fiεε fi me nto nje fí.” ³⁹ E wvú mum no ghane keba kè Galilee le kecii fewci diεw Nyo' yéw bunle yibole, bvūuse bonceendaa bo dεwle le yî bonyii le.

*E Jisos fε wee ε wvú cemte bô ntun wvu baay
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)*

⁴⁰ E wee mvu wvù to cemte bô ntun wvu baay ke ne to, tum envuw ê Jisos ejise, lekε wvú gay le, “Wo nulo efε me é me en'yuule, é wo fen koonηke

lo.” ⁴¹ E shen koo Jisos, ε wvú nake kebo kum wvú le, gay ê wvú le, “Me ηkoonke lo, bonen le, eyuule.” ⁴² Kan mwaan, ε ntun wvu baay wvudvu mum cinε wvú le, ε wvú bonen mum no yuule. ⁴³ E Jisos mum gay le wvú egenè lo, looce ciise lo ê wvú, ⁴⁴ gay le, “E yenè fo wo esee ê wee ke. Geenen, gene edunce ekole kuw ê cee ncese, emum enya nnya yi Muses to gayε le wee kenke keenya keedunce ê bonyii le wen nu ε bonen wase yî ntun wvun e ε no yuule.” ⁴⁵ No Jisos ciise nonen, ε wee wvudvu kaa no gene bwaashi lo fiε fidvu. E saaka wvudvu saanken, ε je fanε yaa bvuu nu dvú yi è nulo é Jisos eley kelaante le endan ke. E wvú mum mey ke wase no nu ηkpwaante, ε bonyii nen'yi mondvuum e mondvuum e, too fô wvú le.

2

*E Jisos fε wee ε wvú ε kpwe keba kemwaan
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)*

¹ E ediuw ke dīoo genci, ε Jisos kase tu jim Kafana'um. E bonyii yuw le wvú nu wase fô yew e, ² ε bó mum to tase fó nteen, ε je fanε yaa nu dvú fó yi è nulo é wee tome ekale naa noo ê yew fwese ke. E wvú no fewci diεw Nyo' ê bó. ³ E bonyii bomew ke ne no too bonεw bô wee mvu fô wvú le ε bó ε shfume ê fikεy e, ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan. ⁴ E fī ghaw keeley gen bô wvú fô wvú le njefo bonyii to faci baay. E bó mum ben ε è nu ê yew we, too keyey. No bó tolε nonen, mum shike wee wvudvu ê fiεε fī wvú to jiime jó le. ⁵ E Jisos yen no bó nu ε lese fitele yî ye le, ε wvú mum gay ê

wee wvù to nu ε kpwe keba kemwaan wε le, “Nsaa yem, me nu ε nλεshε wase bibefε biuw.” ⁶ Ε bonyii bomew bò to dunji bonci bo Nyo' le bò to nu fó yuw nonεn, mum no wvukene ê mvuntelem e, biite le, ⁷ “Wee wvun jemyi nεn nεε le? Wvú joo bvudvuu bvú Nyo' le. Ε nu yεε dvú wvù nulo elεεshε bibefε efey Nyo' maan?” ⁸ Ε Jisos mum kiεε lo ê fitele fiew e fiεε fi bó to kpwaake, mum bife ê bó le, “Ben σε κενκε kfuú ban bonkpawce ê mvuntelem mvunεn e nεn nje la? ⁹ Fi cekey keegay ê wee wvun nu fi la? Keegay le me nu ε nλεshε wase bibefε biew, nuu le wvú ejo fikεεy fiew egene le? ¹⁰ Geenεn, me nu enge é ben ekiεε le wee wvù diee nu Waawee κενκε mvunγay fokuse fen keelεεshε bibefε.” Ε wvú mum gay ê wee wvù to nu ε kpwe keba kemwaan wε le, ¹¹ “Me njemyi ê wo, ja we ejo fikεεy fiuw egene fô yew e.” ¹² Ε wvú mum ja we, jo no buyte ε bonyii bocii taale wvú. Ε bó taa nεn, ε diuw yum bó, ε bó no tumte monkum mo Nyo' le, gayte le, “Bese ke baa yen wase kfuú fin fiεε le κε.”

*Ε Jisos tee Lεwe le wvú enù waa we ηgoo
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Ε Jisos ke bvuu nε γεν mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le to fó, ε wvú no yεεyi bó. ¹⁴ Ε wvú ke nε dīoo gene, yen Lεwe wvù waa Alfiyus e, ε wvú ε shii fô bvudvuu bwew bvú lemme le, ε no fii shile. Ε Jisos gay ê wvú le, “Ε bii me le.” Ε wvú mum nε we no bii wvú le.

¹⁵ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke γεν no diekene yew dvu Lεwe bô bonyii bò to fii shile noo bonyii bomew bò befe tεn. Kfuú ban bonyii to ké

no bii wvú le naa nteen. ¹⁶ Ε Bofalasii bò to dunçi bonci bo Nyo' le γεn no Jisos diekene bô bonyii bò befe noo bò to fii shile, mum bife ê boom bew bo ηgoo le ε, “Ε nu nje la wvù wvú diekene bô bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew?” ¹⁷ Ε Jisos yuw no bó bife, gay ê bó ε, “Κε bonyii bò temyi ké no gomte wee εfuwε κε. Ε ké no gomte bò cεmkene. Κε me nto keentee bonyii bò nu teytey κε. Me nto keentee ε ε nu bò befe.”

Εkumε keebamte mwεεm mvudien
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Ε ε ke no nu, ε boom bo Jon e bo ηgoo le, noo bo Bofalasii le bamte mwεεm mvudien. Ε bonyii bomew mum to bife ê Jisos ε, “Ε nu nje la wvù boom bo ηgoo le bo Jon e, noo bo Bofalasii le bamte mwεεm mvudien, ε boom buw bo ηgoo le yaa bamte κε?” ¹⁹ Ε Jisos tfuse ê bó ε, “Ε nulo é bó ebe bonyii bô bvujen é bó egeη ebvuu ebamte mwεεm mvudien ε cee bvujen nu bô bó? Κε ε nulo é bó ebamte mwεεm mvudien ε wvú nu bô bó κε. ²⁰ Geenεn, kefew nu ke eto kè bó nu ke eloo cee bvujen wvudvu ê bó, é bó emum ekεw eshee mbam mwεεm mvudien kefew kedvu le. ²¹ Κε wee nulo ejo njaw ndvu yi fiε, etumcε ndvu yi yvum dvú κε. Ε wvú ge nonεn, é njaw ndvu yidvu ke emεse esaa lo ndvu yi yvum yidvu, é kebuw kè nu fó emεse ekuw efey lo no kí be shee nu. ²² Κε è nulo tεn é wee ejo mbvuum mo monfεm, egεε ê gham mbvuum wvù bó kene bô jew nyam e, * ε wvù ε yvumεn wase κε. Ε wvú ge nonεn, é mbvuum mo

2:17 Luk 19:10   **2:18** Mat 6:16-17; 11:18-19; Luk 7:33-34   **2:19**

Mat 9:15   * **2:22** Gham mbvuum nu ε Bojuu to ké kene ε ε nu bô jew nyam.

monfem modvu ke ekoo, esawye gham wvu yvum wvudvu, é mbvuum bô gham ela ecici. Fi læŋ nu læ, bó keŋke keege mbvuum mo monfem ke ε è nu ê gham wvu fwε le.”

*Ekumε diuu di mbam e
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ Ε to nu diuu di mbam e dimew, ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le no læne fele wεε εgiŋ wvumew e. Ε boom bew bo ηgoo le kεw no sumyi bicεε diee. ²⁴ Ε Bofalasii yεn, bife ê Jisos læ, “Tata, taa eyεn, è nu nje la wvù boom buw bo ηgoo le gee fiεε fi nci baa bee læ wee ege diuu di mbam e?” ²⁵ Ε Jisos bife tεn ê bó læ, “Ben ke baa taŋ wase ê Nwa' Nyo' le no jeŋ to yuu Nfon Dawe bô ηgoo ye ε wvù ge le? ²⁶ Ε to nu kefew kè Abiata to nu εkolε ke bocee ncese le, ε Dawe ley yew Nyo' le jo blεed wvù bó to gee ncese dvú fô Nyo' le, die bvuu nya tεn ηgoo ye dvú, ε è to nu nci fo wee edie blεed wvudvu efey bocee ncese.” ²⁷ Ε Jisos mum mεse gay ê bó læ, “Nyo' to γεke diuu di mbam e nje wee. Wvù to baa bom wee nje diuu di mbam e ke. ²⁸ Nonεn, wee wvù diee nu Waawee nu Cee Εkolε naa noo wvu mbam.”

3

*Ε Jisos fε wee ε kebo kew ε kpwe
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)*

¹ Ε Jisos ke bvuu γεn ley yew bunle le. Ε wee mvu nu dvú ε kebo kew ε kpwe. ² Ε bonyii bomew bò to nu dvú no gomte fiεε fi bó etey yî Jisos e, mum luŋ

2:23 Dito 23:24-25   **2:24** Ksm 20:8-10   **2:25** 1Sam 21:1-6; Lεw 24:5-9   **2:27** Dito 5:14   **2:27** Mat 12:1-14; Luk 13:10-17; 14:1-6; Jon 5:1-18; 7:21-24; 9:1-16   **3:1** 2:27-28

ejise yî ye le no taale laa wvú nu efe wee wvudvu diuu di mbam e le. ³ E Jisos gay ê wee wvù kebo to nu ε kpwe we le, “Ja we eto fen.” ⁴ No wvú toε, ε Jisos bife ê bonyii le, “Fiεε fi nci nu ε bee le wee ege diuu di mbam e nu fi la? Keege fiεε fi jee, nuu fi befe le? Keeboyse wee, nuu keeyu lo le?” E bó cife. ⁵ E Jisos ton'yε shém bô bó, taa bó bocii kenεn, ε shen koo wvú yî mvuntelem mvubole mvù yiile le. E wvú gay ê wee wvù kebo to nu ε kpwe we le, “Nεke kebo kuw.” E wvú nεke ε kí mum bonεn. ⁶ E Bofalasií mum buy, gen lo kan mwaan ε bô bo ηgoo bonyii bo Nfon 'Elod e jo nsey no è nulo é bó ege se yu Jisos.

E bonyii no nen'yi biba bicii too fô Jisos e

⁷ E Jisos bô boom bew bo ηgoo le mum nε jó gen fô Mamase yî Galilee le. E kebombom ke bonyii le ke baay bi wvú le. E bomew bonyii to nε keba kè Galilee bô kè Judea le. ⁸ E bomew to nε Jelusalem, bomew keba kè Idumea le, bomew Joo Joodan wvuke, bomew biba bì Taya bô Sidon e. Kebombom kedvu to to nonεn njefo bó to yuuke mwεεm mvù wvú to gee mvunciim. ⁹ E Jisos nε gay le boom bew bo ηgoo le egom kekon eseyse egεε é wen eley jó fo kebombom ke enε efacε wen. ¹⁰ Wvú to gay nonεn njefo wvú to nu ε fe wase bonyii nteen, ε bonyii bo bincεm e bεε ke too keekum wvú le. ¹¹ E bonyii bô biyoy bì yiile to njiηsene bô bó ké yεn Jisos e mum no gbwekene fwe dvu wvú wamte gayte le, “Wo nu Waa Nyo'.” ¹² No bó wamte nonεn,

ε Jisos looce ciise lo ê bó le fo bó ege é bonyii kieε wen ke.

Ε Jisos baa bonyii yuufe ncow bofeε le è nu boom bew bo ntum e

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Ε wvú ke ne ben γεν yí kum e, tee bonyii bò wvú to shieele ε bó to fô wvú le. ¹⁴ Ε wvú baa bonyii yuufe ncow bofeε, tee bó le boom bew bo ntum e, * wvu le bô bó enù, é wen etumte bó ε bó ghane fewci diew Nyo', ¹⁵ bvuu keηke mvunγay keebvuuse bonceendaa bo dεwle le yí bonyii le. † ¹⁶ Bonyii bodvu to nu: Semon, wvù wvú to nyaε diee diew dimew le Bitá. ¹⁷ Jem bô waa bwee wvù Jon bò to nu boom bo Σεβεdee le, bò wvú to nyaε diee ê bó le “Boanεges” di nu le, “Boom bo jaη yí baykene le.” ¹⁸ Ε bomew nu Andulu, Filew, Batolomu, Matio, Toma, Jem wvù waa Alfiyus, Tadio, Semon wvù to nu wee ηgoo Bosεlot, ‡ ¹⁹ noo Judas Iskaliot wvù to ghanεε gese Jisos.

Ε bonyii no duu le Belsebu wvù nfon bonceendaa bo dεwle le nu yí Jisos e

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Ε Jisos ke ne γεν fô wvú to cee, ε kebombom ke bonyii le bvuu tase fó, ε bô boom bew bo ηgoo le faηε yaa keηke naa lo je keediekεn ke. ²¹ Ε kfuu diew ke dīoo yuw, mum γεν keejo wvù njefo

---

* **3:14** Ke boηwa' bo boyvuum bomew keηke njeme wvù le, “Tee bó le boom bew bo ntum e” ke. † **3:15** Boηwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, “Ε bó efεle ten bonyii bo bincem e.” **3:16** Lem 1:13; Jon 1:40-44 ‡ **3:18** Bosεlot to nu Bojuu bò to tomte won, diuu keebvuse yí ηgew e can bonyii bo Lum e. **3:21** 3:31; Jon 7:5

bonyii to duu le wvú ghaanene lo. ²² E bonyii bò to dunji bonci bo Nyo' le bò to nen'yee Jelusalem bow jó no gayte le, “Belsebu nu yí ye le, e wvú bvuuse bonceendaa bo dewle le nen e è nu bô mvungay mvu nfon bonceendaa bodvu le.” ²³ E Jisos ben bó, bife ê bó ê ngan e le, “E nulo é Satan ebvuu ebvuuse ekole kew yí wee le nee le?” ²⁴ E ketum ne e gawsen e no diuu ekinekin, kí saa ke eleem ke. ²⁵ Yew é ne e gawsen e no diuu eyineyin, yí saa ke eleem ke. ²⁶ Nonen, é Satan ne e gawsen bô ngoo ye e no diuu ebonbon, wvú saa ke eleem ke, é emum enu kemese kew. ²⁷ Geen, ben ekeè le ke wee nu dvú wvú nulo eley yew dvu ntemmvungay, ekuu mwem mwew keeey elewte dvú, se wvú e yaw e kay ntemmvungay wvudvu e se kuu ke. ²⁸ E me ensee ê ben keeey le, Nyo' nulo eleesh e mwem mvú befe noo díew yí befe yicii yí bonyii jemyi. § ²⁹ Geen, é wee jeme díew yí befe ekume Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' eleesh e ke, njefo wvú nu e ge kebef e è nu kè mey lo.” ³⁰ Jisos to jemyi nonen njefo bonyii bodvu to duu le keyoy kè yiile nu yí ye le.

*Bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ E bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e mum fese, leem ekfun, tum wee le wvú etee wvú. ³² E to nu e kebombom ke bonyii le e shii e gem wvú e tase. E bó gay ê wvú le, “Bwoo bô boom bo bwoo le gomte wo ekfun.” ³³ E Jisos bife le, “Bwem bô

3:22 Mat 9:34; 10:25   **3:27** Yesa 49:24   § **3:28** Bonyii nteen yene le mwem mvú befe noo díew yí befe yin nu e bó jemyi ekume Nyo'.   **3:30** Jon 7:20   **3:31** 3:21

boom bo bwεεm e nu baa?” ³⁴ No wvú bife nonεn mum jinε bonyii bò to shilεε gem wvú ba, gay le, “Bwεεm bô boom bo bwεεm e ban. ³⁵ Wee tfuu wvù gee fiεε fi Nyo' gomte, nu wvú wvù nu waa bwεεm bô jεme yεm noo bwεεm.”

4

*Ngan εkumε wee wvù to tfumyi ηgow
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Ε Jisos ke bvuu κεw no yeεyi bonyii mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le ε tase fó nεn ghemm. Ε wvú mum nε wase ley shii ε ε nu ê kekon e ê joo, ε kebombom kedvu no leeme ηgem joo le ê ηkpwaante. ² Ε wvú no yeεyi bó bô mwεεm nteen ê bonεan e. Ε wvú nε ma ηgan mvu ê bó le, ³ “Ben eyeke eyuw, wee to nu ε laa keegεn etfume ηgow. ⁴ Ε wvú ke dioo etfumyi, ε yimi gbweκεn ê je, ε mvunyiim to tace die. ⁵ Ε yimi ηgow gbweκεn fô bvudvuu bvυ eta le ε nshε yaa nu fó ntay κε. Ε yí mum yanεn buy njefo κε nshε to nu fó ntay κε. ⁶ Ε mvum ke dioo eκεw ebaa, mum suη ηgow yidvu ε yí yowlεn, njefo yí to baa cime γεη κε. ⁷ Ε yimi ηgow gbweκεn ê bisafe le. Ε bisafe bidvu ke ku mum ban ηgow yidvu ε yí fanε yaa eyum mvuntam κε. ⁸ Ε yimi ηgow gbweκεn ε ε nu yí nshε yí jee le, ke buy, ku yum, duu fey no bó to tfumyεε, ε jise di ηgow e yumte ejise mbaanshε, dimew ejise mbansoocaan, dimew ejise gbwee.” ⁹ No Jisos ma nonεn mum mεse le, “Wee wvù κεηke bitem ε wvú yuw.”

*Shiee wvù Jisos to jemyi ê bonεan e
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)*

10 Ɛ Jisos ke dioo nu wase wvú emben, ɛ bonyii bomew bò bô bó to nu noo boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofɛɛ bife ê wvú ekumɛ ngan wvudvu. 11 Ɛ wvú tfuse ê bó lɛ, “Ɛ nu ê ben bò Nyo' nu ɛ duɲɛ wase kenyilɛ ke bvunfon bwew e. Geenɛn, fô bonyii bomew e nu ɛ fiɛɛ ficii nu kɛ ɛ è nu ê bonɲan e, 12 wvu lɛ bó ke etaale naa ntay, geenɛn yaa yɛne kɛ, ke eyeke naa ntay, yaa yuuke kɛ. Ɛ fí nu nonɛn wvu lɛ fo bó ke ekumɛn mvuntelem mvubole, é Nyo' elɛshɛ bibefɛ bibole.”

*Fiɛɛ fi ngan wvù Jisos to maɛ duɲci
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)*

13 Ɛ Jisos nɛ bife ê bonyii ba lɛ, “Fí nu lɛ ben baa kɛɛ fiɛɛ fí ngan wvun jemyi le? Ɛ ben baa kɛɛ wvun, é ben ke ekiɛɛ bomew bonɲan nɛɛ le? 14 Ngow yì wee wvudvu tfumyɛɛ nu diɛw Nyo'. 15 Ngow yì gbweɛ ê je nu bonyii bò yuuke diɛw Nyo', ɛ Satan mum to lo kaɲ mwaan bvuse diɛw yidvu fô mvuntelem mvubole. 16 Ɛ ηgow yì gbweɛ fô bvudvuu bvɛ eta le nu bonyii bò yuuke diɛw Nyo', fiisɛn lo kaɲ mwaan bô njon, 17 geenɛn, ɛ yí baa cime gɛɲ fô mvuntelem mvubole kɛ. Ɛ yí moocɛ kɛ fó caan, é ηgɛw ke dioo ɛ to, kɛnɛɛ bonyii bon ɛ è nu bikaa ê bó ɛjim nje diɛw yidvu, ɛ bó mum tfuw lo bikaa kaɲ mwaan. 18 Ɛ ηgow yì to gbweɛ ê bisafe le nu bonyii bò yuuke diɛw Nyo', 19 ɛ ken'yanɲan ke ekumɛ mwɛɛm mvu yí won wvun e, bô shiee bvukukɛ noo shiee mwɛɛm mvumew mum tase ban diɛw yidvu ɛ yí laayɛ ɛcici. 20 Ngow yì gbweɛ yí nshɛ yì jee le ɛ mum ɛ no nu bonyii bò yuuke diɛw Nyo', fiisɛn, no gee no yí gomte gɛne lo fwe fwe, kɛ

diεwε ηgow e fò yí ε yum ejise mbaanshe, yimi ejise mbansoocaan, yimi ejise gbwee.”

Ekumε ken'yeese
(Luk 8:16-18)

²¹ Ε Jisos nε bife λε, “Wee ké leyte bô ken'yeese yew kfukε bô ηkaa, kεnεε lese εgaaku le? Kε wee ké leyte dvú tome ε è nu yí fiεε fi bó tomyi ken'yeese yí dvú le le? ²² Ben ekeè λε fiεε ficii fi nu ê nnyilε le nu ε bó to nyile λε bó ke ege é fí eyenε, é fi nu ejim ejim ficii é bó ege é fí ebuy εmwa. ²³ Wee wvù κηηke bitem, ε wvú yuw.” ²⁴ Ε Jisos bvuu gay λε, “Ben dioo yeke diεw Nyo' no yeke ntay, ekeè λε je yì wee yeke jó nu no Nyo' nu ke efew σε nya ê mwεten, ε wvú nu ke enya naa fesεn lo. ²⁵ Wee wvù κηηke fiεε nu ε bó nu ke ebise. Ε wee wvù yaa κηηke κε fiεε nu ε naa fi caan fi wvú κηηke nu ε bó nu ke efi lo ê wvú.”

Ngan ekumε ηgow no yí ké no kuu

²⁶ Ε Jisos bvuu jeme λε, “Bvunfon bvυ Nyo' le nu diεwε ηgow fò wee ε tfume wεne. ²⁷ Ε ké dioo nu εntan ε wvú no leete, é εkfuη ké yuu ε wvú nε we. Ε ηgow yidvu ké buy no kuu, ε wvú yaa cim kee laa yí gee nεε σε kuu λε, ²⁸ ε è gee κε nshε ε yí σε kuu. Ε yí ké nε yaw low, nε fó nya bikem, ké nε fó tum ejise. ²⁹ Ε yó ké dioo ε be, é wvú mum jo finyo ley wεne, njefo kefew ke ηgbwele le nu ε kocεn wase.”

Ngan ekumε kfuυ ηgow fintam fimew
(Mat 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

4:21 Mat 5:15; Luk 11:33   **4:22** Mat 10:26; Luk 12:2   **4:23** Mat 11:15   **4:24** Mat 7:2; Luk 6:38   **4:25** Mat 25:29   **4:27** Jεm 5:7; Mwm 14:14-15

³⁰ E Jisos bvuu ne gay le, “E nulo é beene efewsɛn bvunfon bvu Nyo' le bô la? E nulo é beene efewsɛn bô ngan wvù la? ³¹ Bvú nu ke diɛwe kfuu ngow fintam fimew, * fi ngoynene ejise fele mvunḡoke mvunciim fokuse fɛn. E wee ké tfume wene, ³² e yí ku, yin fey bite bicii bì bó tfumyi wene, e tíew ye fanḡen no nyaa kendvun, e mvunyiim mvù bile we nulo eyoote yéw yí dvú le ê kendvun kedvu le.”

³³ E neɛ no Jisos to fewci diɛw Nyo' ê bonyii ê bonḡan e diɛwe ban e, ê je yì è nulo é bó eyuw e. ³⁴ Ke wvú to ké jeme fiɛɛ ê bó se è nu ê ngan e ke. Geenɛn, é wvú ké dioo nu wase bô boom bew bo ngoo le ebonɛbon, mum mese yuuse bonḡan bodvu bocii ê bó.

E Jisos wam nffum

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ E Jisos yeɛyi bonyii ebvubwe, e è ke dioo nu fokiɛguu, e wvú gay ê boom bew bo ngoo le le, “Beene elente mamase eḡen kewvu keki.” ³⁶ E bó mum cinɛ kebombom ke bonyii le kè to nu fó le, ley ê kekoḡ kè Jisos to nu wase jó kiɛ le, e bô bó no leenci, e bikon bimew bii bó le. ³⁷ No bó to leenci, e nffum wvu baay ne seɛɛ kew no bvuyte joo e yí leyte ê kekoḡ e gomte keeyinɛn. ³⁸ Jisos to nu ê kekoḡ e ejim leete, e wvú e jike ekole yí mbwaan e. E bó ḡen no kamsee wvú gayte le, “Wee n'yeɛyi, kpwe gomte keejo beene nen e wo yaa ghayte ke le?” ³⁹ E Jisos kamse, wam nffum wvudvu, gay ê joo le, “E nù nyakeey.” E nffum wvudvu mum lu, e mondvuum cife nen ndvumm. ⁴⁰ E wvú mum bife

* **4:31** Fintam fin nu ê díew bala le le, «mustard». **4:32** Esek 17:23
4:39 Mben 89:9; Mak 6:51

ê boom bew bo ηgoo le ε, “Ben fane la? Ben baa lese wase fitele yî yem e le?” ⁴¹ Ε ye bεm bó, ε bó no ghayte εbonεbon le, “Wvun wee nu wvù nεε, wvù naa nffum bô joo yuuke wvú le?”

5

*Ε Jisos bvuse bonceendaa bo dεwle le yî wee le
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le lente mamase yidvu buy wvuke, keba ke bonyii bo Gεlasen e. ² No wvú to buyte ê kekon e, ε bô wee mvu tasen ε keyoy kè yiile njinsene bô wvú, ε wvú buy ê ditfum di bó to dweyte bonyii jó le. ³ Wee wvudvu to ké no cee ê ditfum didvu le. Ε wee yaa to nu dvú wvù nulo ebvuu ekay wvú ε ε cim nu naa bô ncaw kε. ⁴ Bokan nteen nu ε bó to ké leese wvú ê difwan e, kay can ye bô boncaw, ε wvú sumyε boncaw bodvu, sawyε difwan. Kε wee to nu dvú wvù nulo ejicε wvú le kε. ⁵ Wee wvudvu to ké no kale ê ditfum didvu le bene buyte yî dikum e εntan bô εmvunsheen, wamte, kaashi ye ye bô εta.

⁶ No wvú yεnεε Jisos e bεε ncejole, lewtε to tum εnvuw ê wvú ejise, ⁷ wam foweεwe le, “Jisos Waa Nyo', Nyo' wvù nu Ekole ke Mwεεm Mvunciim e, wo fii la ê me? Me nleke lo wo ê diee di Nyo' le le fo wo enya ηγεw ê me kε.” ⁸ Wvú to jemyi nonεn, njefo Jisos to nu ε wam wase le, “Keyoy kè yiile kin, buyε lo yî wee wvun e.” ⁹ Ε Jisos bife ê wvú le, “Diee diuw nu yεε.” Ε wvú tfuse le, “Diee diem nu kebombom, njefo bese duule lo.” ¹⁰ No wvú

tfuse nonɛn, mum lɛkɛ Jisos shiee le lɛ fo wvú ekun bowen keba kedvu le kɛ.

¹¹ Ɛ to nu ɛ ɲgoo bonkunyam diekene yî mbɛke le fô. ¹² Ɛ biyoy bì yiile bidvu mum lɛkɛ Jisos lɛ, “Ciinse bese ɛ è nu ê bonkunyam boba le é bese eley yî bó le.” ¹³ Ɛ Jisos bee. Ɛ biyoy bidvu mum buy yî wee wvudvu le, ɣɛn ley yî bonkunyam e. Ɛ ɲgoo yidvu to nu bonkunyam diɛwɛ bontfuke bofɛɛ le. Ɛ bó sɛn, bow ê ɲkoɲ e, shii ê mamase yidvu le, lɛ jó. ¹⁴ Ɛ bonyii bò to cɛyte bonkunyam bodvu ja fô, fɛɛ lo, ɣɛn see saaka wvudvu ɛlaante bô ê bontɛw bo jó le. Ɛ bonyii no yuuke, buyte keeto eyɛn fiɛɛ fi to kooyɛɛ le. ¹⁵ Ɛ bó to fô Jisos to nu, yɛn wee wɛ wvù kebombom ke bonceendaa bo dɛwle le to shee ɲɲsɛne bô wvú, ɛ wvù ɛ shii fô, ɛ jise ndvú, ɛ bvufɛɛ bwew ɛ kase wase ɛ tu fô. Ɛ bó fan baay. ¹⁶ Ɛ bonyii bò to yɛnɛɛ fiɛɛ fi to kooyɛɛ le, mum no seɲɛ ê bó no fi to kooyɛɛ bô wee wɛ noo ɲgoo bonkunyam ba. ¹⁷ No bó yuw nonɛn, kɛw no lɛke Jisos lɛ wvú enɛ gbwen bowene.

¹⁸ Ɛ Jisos dioo leyte ê kekoɲ e, ɛ wee wvù bonceendaa bo dɛwle le to buyɛɛ yî ye le wɛ mum no lɛke Jisos lɛ bô wen eɣɛne. ¹⁹ Ɛ Jisos tun, gay ê wvú lɛ, “Ɛ ɣɛnè ɛ è nu fô yew e, eɣɛn esee ê bonyii buw fiɛɛ fi Tata ge fô wo le, bô no wvú nu ɛ cam shen fô wo le.” ²⁰ Nonɛn, ɛ wee wvudvu mum nɛ, ɣɛn no ghane woɲ wvudvu le tfuu wvù bó to teɲɛ lɛ Bilaante bi Yuufe le, seɲɛ fiɛɛ fi Jisos ge fô wvú le. Ɛ bonyii no yuuke, kɛɲke lo ɲghaw.

Ɛkumɛ waa Jaylus noo kpwoon mvu wvù to kumɛɛ ndvu Jisos e bonɛn

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Ε Jisos kase lente ê kekonj e tu kewvu keki no nu mbew mamase le, ε kebombom ke bonyii le bvuu tase fó. 22 Ε cee εkolε yew bunle mvu mum nε to fó, ε diee nu Jaylus. No wvú yεn Jisos e, γεn gbwe ê wvú εjise, 23 λεκε wvú shiee le gay λε, “Waa wεm wvu caan wvù kpwoon kpwee lo. Kee wo, to κε ekum wvú le é wvú ebonεn fo wvú ekpwe.” 24 Ε Jisos mum nε ε bô wvú no γεne, ε kebombom ke bonyii le shfumte bii faci Jisos.

25 Kpwoon mvu to nu εnte jo kebombom kedvu ε wvú ε cεm wase bô kεncεm ke bokεnε le bilum yuufe ncow bifεε. 26 Wvú to nu ε yεn wase ηγεw can bonyii bo bifuu le nteen, jewse fiεε ficii fi wvú to κεηκε, ε mwεεm foo κε γεne lo. 27 No wvú to nu ε yuw wase εκυμε Jisos, ε wvú mum to ê wvú εjim ê kebombom εnte, kum ndvu ye le, 28 njefo wvú to gayte fô fitele fiew e λε, “Ε me ncim εηkum κε naa ε è nu ndvu ye le, tu me ε mbonεn wase.” 29 No wvú to kumεε nonεn, ε kεncεm kew mum semε lo kaη mwaanη. Ε kpwoon wvudvu yuw tεn ye ye le λε wen nu ε bonεn.

30 Ε Jisos dioo yuw ye ye le λε mvuηgay nu ε buy yî wen e, ε wvú baηke ye kaη mwaanη, bife ê bonyii λε, “Ε kum γεε ndvu γεm e?” 31 Ε boom bew bo ηgoo le tfuse ê wvú λε, “Wo γεne ε kebombom ke bonyii le faci wo, ε wo bvuu biite wee wvù kum wo le le?” 32 Ε Jisos mεy κε no taale κεnεne keeyεn wee wvù kum wvú le. 33 Nonεn, ε kpwoon wvudvu no wvú to kee fiεε fi to kooyεε bô wvú, ε wvú mum to, fane, ciηκε, tum εnvuw ê Jisos εjise see kecεεy kew kecii ê wvú. 34 Ε Jisos gay ê wvú λε, “Waa wεm, fitele fiuw

fi wo lese yî yem e nu ε ge wase wo ε bonen. Ε γενè ntaɣ. Kencem kuw ka wa lo nen.”

³⁵ Ke no Jisos to beε jemyi ê kpwoon wvudvu nonen, ε bonyii bomew fese fó ε bó ne fô yew e fo Jaylus wvù cee ekole yew bunle we, gay ê wvú le, “Waa wo nu ε mese wase. Wo bvuu shee nyaa ηgew ê wee n'yeyi ε è nu wvù la?” ³⁶ No bó gay nonen, ε Jisos yuw, geenen ge ke diewe wvú baa yuw ke, gay ê Jaylus le, “Fo wo efanè ke, lese ke ε è nu fitele yî yem e maan.” ³⁷ Ε bó no gene ke lo, ε Jisos fanε yaa bee le wee mvu ebi wen e efey Bita bó Jem noo Jon wvù waa bwee Jem ke. ³⁸ Ε bó ke gen fese fô yew e fo Jaylus, ε Jisos yen ε bonyii beele ffule lo fó, ε kpwe ghamte lo. ³⁹ Ε wvú ley yew, bife le, “Ben beele, ffule mondvuun nen nje la? Wan baa kpwe ke, wvú leete lo.” ⁴⁰ Ε bó no kiele lo wvú. Ε wvú ne bvuse bonyii bocii ekfun, jo ke ε è nu cee wan bó bwee wan noo bonyii bew bo ηgo le bo botete ba, ε bó ley gen fô wan wvudvu to jiime. ⁴¹ Ε wvú jice wan wvudvu le yî kebo le jeme ê díew yibole le, “Talita kum!” Fi nu le, “Wan kpwoon, me njemyi ê wo le, ja we.” ⁴² Kan mwaan nonen, ε wvú mum ja we no lene. Ε bó yen nonen ε diuw yum bó. Wan kpwoon wvudvu to nu bilum yuufe ncow bifε. ⁴³ Ε Jisos ciise lo ê bó le fo bó ege é wee ekieε fiε fi be nu ke, mum gay le bó enya fiε é wvú edie.

6

*Ε bó ma Jisos ntew we le
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ Ε Jisos ke ne fó, ε bô boom bew bo ηgoo le γεν ntεw wvubole. ² Ε ε ke no nu diuu dibole di mbam e, ε wvú γεν yew bunle le κεw no γεεγι bonyii. Ε bonyii nteen no yuuke no wvú γεεγι κηke lo ηghaw. Ε bó mum ne no ghayte gayte ε, “Wee wvun γεεγι mvun mwεεm fεε nen? Wvú jo bvun bvufee fεε? Wvú ghan nεε ε σε no gee bin binghaw bi mwεεm e? ³ Ε nu κε wvú wε wvú kane bite wvú waa Maalia le? Κε ε nu waa bwee Jεm bô Yosεs noo Judas bô Semon e? Ε κε jέme ye nu jan beene ε bó le?” No bó ghay nonen mum ma wvú. ⁴ Nonen ε Jisos gay ε bó ε, “Bó ké no wvumte wee ntum Nyo' naa mondvuum e monciim. Ε nu κε won we le bô ε kfuu diew e noo ε wvú yew dvú bó yaa ké no wvumte wvú κε.” ⁵ No bó ma Jisos nonen, ε fí mum ghaw wvú keebvuu ege binghaw bi mwεεm e jó nteen, efey κε ε wvú to nu ε kum bonyii bo bincem e caan ε bó bonen. ⁶ Ε wvú κηke lo ηghaw no bó to baa lese fitele yí ye le κε.

Ε Jisos tum boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

Ε Jisos ke ne fó no ghane bontεw bo jó le γεεγι bonyii. ⁷ Ε wvú ke ne tee boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε, no tumte bó εκfuη bofεε bofεε, nyaa mvunγay ε bó mvú bó ebvuuuse biyoy bì yiile yí bonyii le dvú. ⁸ Ε wvú dīoo tumte bó gay ε fo bó ejo naa lo fīε efey kεmban κε. Fo bó ejo mwεεm mvudien κε. Fo bó ejo εκεε κενεε bigew ε bicaw bibole κε. * ⁹ Bó elese bolaba, geenen fo bó etfume

---

6:2 Jon 7:15   **6:3** Jon 6:42   **6:4** Jon 4:44   * **6:8** Bó to shee leese bigew fwele ε bicaw e.

bikum bifεε ke. ¹⁰ Ε wvú bvuu gay ê bó le, “Ben ke dioo ε γεν ntεw e, ε ley yew, no cee ke ε è nu dvú γεν buy diuu di ben ke enε jó. ¹¹ Ε ntεw mvu tun keefiisen ben, eyuw fiεε fi ben jemyi, é ben nenε jó, dioo nen'yi kuce kebvu ke yí bikaa binen e, é enu nciise fiεε fi bó mom.” † ¹² Nonen, ε bó mum ne γεν no ghane fewci le bonyii ekumen mvuntelem mvubole. ¹³ Ε bó bvuu no bvuuse ten bonceendaa bo dεwle le nteen yí bonyii le, yeefe bonyii bo bincem e nteen bô mem ε bó bonene.

No bó to yuε Jon Nleseεjoo
(*Mat 14:1-12; Luk 9:7-9*)

¹⁴ Ε Nfon 'Elod ke yuw saaka wvu ekume Jisos, no bonyii to yuuke wase diee diew mondvuum e monciim, ε bonyii bomew no gayte le, “Jisos wvun nu Jon Nleseεjoo ε wvú ε kase ε buy yí kpwe le. Ε nu fiεε fi ge wvú ε se no kenke mvun gay keegee binghaw bi mwεem e bin nen.” ¹⁵ Ε bomew gayte le, “Ε nu Elayja ε wvú ε kase ε to.” Bomew le, “Wvú nu wee ntum Nyo' mvu ke diewe bo fwele fwele le.” ¹⁶ Ε 'Elod dioo yuw mwεem mvun nen gay fiew le, “Ε nu Jon Nleseεjoo wvú me nto mbvuseε ekole kew ε wvú ε kase ε buy yí kpwe le.”

¹⁷ Jon nu ε 'Elod to tum bonyii ε bó γεν koo wvú, kay fen yew ncaw e nje 'Elodia wvú kpweε Filew wvú waa bwee 'Elod, ε 'Elod to jo kpweε le. ¹⁸ Ε Jon no tune gayte ê wvú le, “Nci baa bee le wee

---

† **6:11** Bonwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, “Ε me ensee ê ben keεy le è nu ke edioo nu diuu di nsaw wvu fokemeε le, é mwεem ebonen fô kelaante kè Sodom bô kè Gomola le efey ntεw wvudvu.” **6:13** Jem 5:14 **6:14** 8:28 **6:15** Luk 7:16 **6:17** Lew 18:16; 20:21; Luk 3:19-20

ejo kpwεε waa bwee kpwεse le κε.” 19 No Jon to gayte nonεn, ε 'Elodia mum no κεηke wvú fô fitele le gomte keeyu wvú, geenεn yaa κεηke je κε, 20 njefo 'Elod to fane Jon ε wvú nu wee wvu teytey bvuu nu wee Nyo'. Ε wvú mum no γεne fo bó eyu wvú. 'Elod to ké dioo yeke fiεε fi Jon jemyi, ε fitele fiew no saake wvú baay, geenεn ε wvú no yuuke κε njon keeyeke fiεε fi wvú jemyi. 21 Ε je ke mum yenε fô 'Elodia le diuu dimew di 'Elod to gee ηkaw bô bocee won noo bikuu bi nci le noo bonyii bo baay baay bo Galilee keekume diuu di bó to bokεε wvú. 22 Ε waa 'Elodia wvú kpwoon ke ley cεη bine, ε fi jon 'Elod bô bonyii bew bo ηkaw e. Ε wvú mum gay ê wan wvudvu λε, “Bife naa fiεε fi wo koonke, é me enfene wo dvú.” 23 Ε wvú bvuu die kelew gay λε, “Ε wo bife naa la ê me, ε è cim nu naa kenɣawten ke won wεm e, é me enya ê wo.” 24 Ε wan kpwoon wvudvu mum buy γεν bife ê bwee λε, “Me enɣay λε bó efene me bô la?” Ε bwee tfuse λε, “Γενε εɣay λε bó enya εkolε ke Jon Nleseεjoo le ê wo.” 25 Ε wvú mum yanσen tu jim kan mwaan, gay ê Nfon 'Elod λε, “Me ηgomte λε wo enya εkolε ke Jon Nleseεjoo le ê me keseen ê juy e.” 26 Ε Nfon yuw nonεn, ε ye keeshε wvú baay. Geenεn nje kelew kè wvú to dieε wase fwe dvu bonyii bò to nu fô ηkaw e, ε wvú fanε yaa egomte keebvuu ekumen diεw ye yì wvú to jemyεε ê wan κε. 27 Ε wvú mum tum lo nceendaa kan mwaan λε wvú eɣen eto bô εkolε ke Jon e. Ε wvú mum γεν yew ncaw e, bvuse εkolε ke Jon e, 28 γεε ê juy e, to dvú nya ê wan wvudvu. Ε wvú fi, buy dvú γεν nya ê bwee. 29 Ε boom bo ηgoo le bo

Jon e ke dioo yuw, mum γεν jo gvune di Jon e dwey.

Ε Jisos nyanje bonyii bontfuke botin

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

³⁰ Ε boom bo ntum e bo Jisos e ke ghan kase tu jim fô wvú le, see mwεεm mvunciim mvù bó to γεε bó mvù bó to γεεγεε bonyii dvú ê wvú. ³¹ Ε wvú mum ne gay ê bó le, “Ben eto ke ben ben é beene egen bvudvuu bvù bonyii yaa nu ke fó le, elεεten caan.” Wvú to gay nonεn njefo bonyii nteen to too fô bó to nu, é bomew dioo nen'yi, é bomew no too. Ε bó yaa cim κεηκε naa lo kefew keedieken κε. ³² Ε bó mvù mum ley ê kekon e base ye εbonεbon no γενε fô bvudvuu bvù bonyii yaa nu ke le. ³³ Geenεn, ε bonyii nteen γεν κε bó le no bó γενε, κιεε bó, mum ne ê bilaante le bicii no lewte sumtene bó. Ε bó γεν fεσε fó, ε Jisos bó boom bew bo ηgoo le σε ke fεσε. ³⁴ Ε Jisos ke dioo fεσε ê ηkpwaante, γεν kebombom ke bonyii le nen ghemm, ε shen koo wvú bó bó, njefo bó to nu diεwe njée yì nu σε wee ncey e. Ε wvú mum kew no γεεyi bó, ke γεεyi bó bó mwεεm nteen. ³⁵ Ε diuu ke dioo seeyi, ε boom bew bo ηgoo le bence gay ê wvú le, “Fεn nu ηkpwaante ε kefew ε γεν wase, ³⁶ κε cine bonyii ban e é bó egen bontεw bó εla yo nceencee le, eguy mwεεm mvubole mvudien.” ³⁷ Ε Jisos tfuse fiew le, “Ε nu enya ben fiεε é bó edie.” Ε bó bife ê wvú le, “Wo gomte le bese egom bodanali gee fεε eguy mwεεm mvudien dvú eto enya ê bó?” ³⁸ Ε Jisos bife ê bó le, “Ben κεηκε bontuw bo blεed e bomεε? Ben κε γεν taa.” Ε bó γεν taa, to see le, “Bontuw bo blεed

e nu botin bô byé yifiεε.” ³⁹ Ε Jisos mum gay λε boom bew bo ηγoo le egay λε bonyii eshiiyen ηγoo le ηγoo le, yî ηkfunkfun e. ⁴⁰ Nonen, ε bonyii bodvu mum shiiyen fokuse ηγoo le gbwee gbwee bomew mbaanshen mbaanshen. ⁴¹ Ε Jisos jo bontuw bo bleed e bo botin ba bô byé yi yifiεε γε, taa we, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηγoo le, ε bó nya ê bonyii. Ε wvú gawce ten byé yi yifiεε γε ê bó bocii. ⁴² Ε bonyii bocii die ffuu. ⁴³ Ε boom bo Jisos e bo ηγoo le baance bimbeke bi bleed e bô bi byé yì shεετεε le, ε bí yiηsen ηkáa yuufe ncow fiεε. ⁴⁴ Bonyii bò to dieε mwεεm mvudien mvudvu to nu bolemse bontfuke botin.

Ε Jisos len yî joo le

(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ Ε Jisos mum gay λε boom bew bo ηγoo le eley ê kekon e kan mwaan esaa fwe Besayda é wen eshεε egay bonyii le é bó ekfuuyi. ⁴⁶ Ε wvú ke shεε gay bó le, mum ne ben yî kum e keebunle. ⁴⁷ Ε εkfun ke jiim, ε kekon nu wase ê joo entelen, ε Jisos beε ke ηkpwaante wvú emben. ⁴⁸ Ε wvú yen no boom bew bo ηγoo le katene bô kekon keekey, njefo fwefwe to too je fwe cile kí. Ε è ke no nu ke diεwe εν'yulem e ε wvú ne no too fô bó le, lenε yî joo le. Ε wvú to too gomte keefey mbew bó le. ⁴⁹ Ε bó dioo yen wvú le no wvú lenε yî joo le, no kpwaake le è nu ηkfusay. Ε bó wam foweεwe, ⁵⁰ njefo bó bocii to nu ε yen wvú le ε kedvum gbwo bó. Kan mwaan, ε Jisos mum jeme ê bó gay λε, “Ben ejice mvuntelem mvunen e, è nu me. Fo ben efanè ke.” ⁵¹ No wvú gay nonen,

6:43 2Bfn 4:43-44

6:46 Luk 5:16

6:48 Job 9:8; Luk 24:28

6:49 Luk 24:37

6:51 4:39

mum ley shii ê kekon e bô bó, ε fwefwe wvudvu mum lu. Ε bó taa nen, ε diuw yum bó nen kaww, ⁵²nje bvufee bvubole to kfufene lo, ε bó to baa cim kίεε ten fίεε fi bontuw bo blεed e ba to dunçi ekumε Jisos κε.

*Ε Jisos fε bonyii bo bincem e Genεsalet
(Mat 14:34-36)*

⁵³ Ε bó ke lente mamase buy keba kè Genεsalet e, wow kekon ηgem joo le. ⁵⁴ No bó buyεε ê kekon e, ε bonyii mum kίεε lo Jisos kan mwaan, ⁵⁵ no lewte gene bontεw bo jó le bocii, bvuuse bonyii bo bincem e too bô bó ê mvunκεεy e naa fεε fò bó to yuuke le Jisos nu fó le. ⁵⁶ Ε Jisos ké gen naa fεε kenεε wvú gen ntεw e, kenεε εlaante, kenεε ηkpwaante, ε bonyii no gεεle κε bonyii bo bincem e fô bonyii ké no taashi. Ε Jisos ké díoo fele, ε bó no lεke le wvú ecine é bó ekum κε naa ηgem ndvu ye le. Ε wee tfuu wvù to kumte, mum no bonene.

7

*Bonci bo wee wvu wum e
(Mat 15:1-9)*

¹ Diuu dimew ε Bofalasii bô bonyii bomew bò to dunçi bonci bo Nyo' le ne Jelusalem to tase mbew Jisos e. ² Ε bó ke ne yen ε boom bo ηgoo le bo Jisos e bomew diekene bô can yile, fi nu le bó to baa cuke can κε. * ³ Bojuu bocii, se bvuu ge Bofalasii to bii κε ε è nu nce won wvu bo'icee bobole bo fwele le, le κε è nulo é wee edie fίεε se wvú ε cuke can lenlen

---

6:52 8:16-18; Mat 16:7-9   **6:56** Mat 9:20; Lem 5:15   **7:2** Mat 23:25; Luk 11:38-39; Kolo 2:21-22   * **7:2** Bó to kenke keecuke can yin ê je yi nce wvubo won gomte le.

no bó to ké cukε κε. ⁴ Κε è nulo tεn é wee ke ekfulε fô way edie fiεε se wvú ε cukε ye ê yiye je le κε. Ε bó bvuu gee mwεεm mvumew mvu nce won e nteen, κε diεwε keεcukε mvuηkom noo bibεεη noo bonton. † ⁵ Ε Bofalasiî bô bonyii bô duηci bonci bodvu mum bife ê Jisos le, “Ε nu nje la wvù boom buw bo ηgoo le yaa bii nce won bo'icee bosεεbeene bo fwele le κε? Ε nu nje la wvù bó diekene bô can yile?” ⁶ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Υεsaya wvù wee ntum Nyo' to nu ε jeme keεεy le ben nu bonyii bô jemyi jεεy gee jεεy. Ben gee κε ε è nu fiεε fi wvù to saηεε le, Nyo' gayte le,

‘Bonyii ban wvumte me κε fomvu fomvu, ε mvuntelem mvubole nu ncejole fô me le.

⁷ Bó bunlee me ε è nu κε εcici, ηjefo bó joo mwεεm mvù è kpawwci bonyii, yeεyi le è nu diεw yem.’

⁸ Ε nu κε tεn no ben cin'yi bonci bo Nyo' le, gεεle ε è nu bô è gεke bonyii.” ⁹ Ε Jisos gay ê bó le, “Ben looci naa kee keetun bonci bo Nyo' le wvu le ben ebii ε è nu bonεn e. ¹⁰ Fí nu ε Muses to gay le, ‘Wvumε ico bô bwoo.’ Bvuu gay tεn le, ‘Ε wee nan lo ice keεεε bwee, é bó yu lo mwεtεn.’ ¹¹ Geenεn, ben ε no gayte finεn le, ‘Ε wee keηke fiεε fi è be nεlo é wvù efi ice keεεε bwee dvú, ε ne ε gay ê ice keεεε ê bwee le fiεε fidvu nu wase Koban,’ fi nu le è nu wase fi Nyo' le, ¹² tu ben baa bvuu bee le wvù ejo fiεε fidvu efi ice keεεε bwee dvú κε. ¹³ Ben gee nonεn, gee ε diεw Nyo' tuu fiεε fi εcici nje nce wene won wvù ben yeεyi bonyii dvú. Ε mwεεm

---

† **7:4** Boηwa' bo boyvuum bomew nu ε bise le, “... noo bintaw bi bó to ké no jiime yí dvú le se diekene.” **7:6** Yεsa 29:13 **7:10** Ksm 20:12; 21:17

mvumew bvuu nu ten dvú nteen diewe mvun e mvù ben gee.”

Fiε fi nulo ebefe bô wee
(Mat 15:10-20)

¹⁴ Ε Jisos bvuu tee bonyii ε bó to, ε wvú gay ê bó le, “Ben bocii eyeke eyuw fiε fi me njemyi, ekiεε ntay. ¹⁵ Ke fiε fi wee diee ε fí bow ê shem nulo ebefe bô wvú ke. Ε nu fiε fi buyte diuw wee le fi beete bô wvú. [¹⁶ Wee wvú keηke bitem keeyuw, ε wvú yuw.”] †

¹⁷ Ε Jisos ke cine bonyii bodvu le, ley yew, ε boom bew bo ηgoo le bife ê wvú ekume ηgan wvudvu. ¹⁸ Ε wvú tfuse ê bó le, “Ke ben ten kee mwεεm e? Ke ben kee le fiε ficii fi wee leese ê wvú emvu yaa nulo ebefe bô wvú ke le? ¹⁹ Fí nu nonen, njefo fí ké leyte saa gen ε è nu fô fitele fiew e ke, bow ε è nu ê shem, ke mum ghan buy lo.” (No Jisos to gayεε nonen, ε fí mum no nu le mwεεm mvudien mvunciim yuule lo.) ²⁰ Ε wvú bvuu gen fwe gay le, “Ε nu fiε fi buyte yí wee le fi beete bô wee, ²¹ njefo mwεεm mvù befe mvù wee gee nen'yi fô fitele fiew e. Mwεεm diewe boηkpwawce bô befe, keejan kenjan, keecon bvucou, keeyu wee, keejo kpwεε wee keηεε dwee wee, ²² keedewkene ejise yí mwεεm e, keebuwyi mwεεm, keelεεle kenλεεma, keegeε nnyen, keebene kendon, keebeete bô ediee ε bonyii, keebense ye noo keeyuηsene keyuησεε. ²³ Mwεεm mvù befe mvun mvunciim nen'yi ε è nu fô fitele fi wee le σε beete bô mweten.”

7:15 Mat 15:11 † **7:16** Ke boηwa' bo boyvuum bomew keηke kencim ke 16 kin ke. **7:21** Gal 5:19-21

Fitele fi kpwoon mvu ε è nu wee ketum to leseε yî Jisos e

(Mat 15:21-28)

²⁴ Ε Jisos ke ne jó, γεν keba ke bilaante bì Taya bô Sidon e. No wvú γεν jó, ley yew dvumew fanε yaa gomte le wee ekiεε le wen nu jó ke. Geenε, ε bonyii kiεε ke lo. ²⁵ Kpwoon mvu to nu jó ε keyoy kè yiile nu yî waa we wvù kpwoon e. Kan mwaan no wvú yuw ekumε Jisos, mum to gbwe bikaa biew e. ²⁶ Kpwoon wvudvu to nu wee Glek, ke è to nu wee Juu ke. Bó to boke wvú Fonishia won wvù Silia le. No wvú gbwe nonεn, mum leke Jisos le wvú ebvuse nceendaa dewle wvudvu yî waa wen e. ²⁷ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Cinε é bó eyaw enyanε boom, njefo ke fí nu leη keejo ηgu boom elan fô bwé le ke.” ²⁸ Ε kpwoon wvudvu tfuse ê wvú le, “Ε nu keceεy icem. Geenε, boom ké dioo diekene ε bwé no bonyi ke tfúw yî gbwekene fokuse.” ²⁹ Ε Jisos mum gay ê wvú le, “Nje fiεε fi wo tfuse fin, wo nulo eεne fiuw, nceendaa dewle wvudvu nu ε cinε wase waa wo le.” ³⁰ Ε kpwoon wvudvu mum ne no εne fô yew e, dioo γεν yen ε waa we jiime fontaw ε nceendaa dewle wvudvu ε buy wase.

Ε Jisos ge ε kencife no yuuke mwεem jemyi

³¹ Ε Jisos ne ê keba kè Taya le, fey Sidon bvuu fey keba kè Bilaante bi Yuufe le, mum tu je fô Mamase yî Galilee le. ³² Ε bonyii bomew ke ne to bô wee mvu ε è nu kencife ε wvú yaa kee keejeme ke. Ε bó leke Jisos le wvú eεε can ye yî ye le, efε wvú. ³³ Ε Jisos mum jo wvú ε bô wvú buy ê kebombom ente no nu εbonεbon. Ε wvú lese boom bew bo can e ê

bintuntun bi wee wvudvu le, cuy nceη kum leme di wee wvudvu le dvú, ³⁴ taa we, shom, § jeme ê wvú le, “Efata,” fi nu le, “Yene.” ³⁵ E bintuntun bi wee wvudvu le mum yene kan mwaan, e leme diew yaaten, e wvú mum no jemyi naa ntay. ³⁶ E Jisos mum ciise lo ê bonyii le fô bó ke esee ê wee ke. Geenēn, no wvú to ciise, e è kaa no nu ke no bó nu esenje gene dvú fwe fwe. ³⁷ E diuw no yumte bonyii naa baay. E bó no ghayte, gayte le, “Jisos kee keege mwεem mvunciim naa ntay. Wvú gee e bincife yuuke mwεem, e bindvumem jemyi.”

8

E Jisos nyaηe bonyii bontfuke bonεw (Mat 15:32-39)

¹ Ke ediuw yoya le, e kebombom ke bonyii le bvuu to tase nen ghemm. E è ke no nu e bó yaa bvuu keηke mwεem mvudien ke, e Jisos tee boom bew bo ηgoo le gay ê bó le, ² “Me ηkeηke shen fô kebombom kin e, njefo bó nu wase bee bó ediuw eta, e fiεε fi bó edie yaa bvuu nu ke. ³ E me ncine lo bó e no gene ela εbole, é bó egen egbwe jen ê je no bomew bó le ne ncejole.” ⁴ E boom bew bo ηgoo le tfuse le, “E nulo é wee ejo fεε mwεem mvudien ηkpwaante jan keenyaηe kfuu ban bonyii dvú?” ⁵ E wvú bife ê bó le, “Ben keηke bontuw bo blεed e bomεε?” E bó tfuse le, “E nu bosooshiwiy.” ⁶ E Jisos mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse. E bó shii, e wvú jo bontuw bo blεed e bo

---

§ **7:34** Jisos to shom nen koole e è nu shen fô wee wvudvu le.

7:36 Mat 8:4; 9:30-31; 12:16; Mak 1:44-45; 5:43; 9:9; Luk 5:14-15; 8:56   **7:37** Keη 1:31; Yesa 35:5-6   **8:1** 6:32-44   **8:2** Mat 9:36

bosooshwiy ba, nya keyoone ê Nyo', guushε, nya ê boom bew bo ηgoo le le bó egawce ê bó. Ε bó mum gawce. ⁷ Bó to keηke ten mvubyetele nen caan. Ε wvú bvuu jo, nya keyoone ê Nyo', gay ε bó gawce ê bonyii bodvu. ⁸ Ε wee tfuu die ffuu. Ε bó baance bimbεke bì to shεεεε, ε bí yiηsen ηkáa yisooshwiy. ⁹ Bonyii bò to dieε to nu diεwe bontfuke bonεw e. ¹⁰ Ε wvú mum cine bó le ε bó no kfuuyi. Ε wvú ley lo ê kekoη e kaη mwaanη bô boom bew bo ηgoo le mum ne gen keba kè Dalmanuta le.

Ε Bofalasio no gomte le Jisos edunçe kenghaw ke fiε le

(Mat 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Ε Bofalasio ke ne to fô Jisos e, kew mbew bô wvú, gay le wvú ege fiε fi dunçi mvunγay mvù ne fowe. Ε bó to gayte nonen momte lo wvú. ¹² Ε Jisos shom naa baay, gay le, “Εηgoke kin gomte fiε fi dunçi mvunγay mvù ne fowe keege la dvù? Ε me ensee ê ben keceey le ke ηηgoke kin nu eyen fiε le ke.” ¹³ Ε wvú mum cine bó le, kase ley ê kekoη e, no gene kewvu keki.

Ε Jisos tefe boom bew bo ηgoo le le bó eyene ekume gee di Bofalasio bô di 'Elod e

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Jisos to gene ε boom bew bo ηgoo le ε daaye keejo bleεd, keηke ke ε è nu ntuw mwaanη ê kekoη e. ¹⁵ Ε wvú no teete bó gayte le, “Ben eyenè, bvuu joo kefew yî fintunηεn fi Bofalasio noo fi 'Elod e.” ¹⁶ Ε boom bew bo ηgoo le mum kew no jemyi

8:11 Mat 12:38-40; Luk 11:16, 29-30

8:11 Jon 6:30; 1Kol 1:22

8:15 Luk 12:1   **8:16** 6:52

ebonebon ekumε fiεε fidvu, gayte λε, “Wvú jemyi fintun]λεen fin nen njefo beene baa κηηκε blεed κε.”
 17 Ε Jisos κιεε fiεε fi bó jemyi ekumε fí, mum bife ê bó λε, “Ben jemyi ε è nu ekumε blεed wvú ben baa κηηκε κε nje la? Κε ben yene wase mwεεm e κενεε kee mwεεm e? Fí nu λε bvufee bvunen baa yene wase le? 18 Ben κηηκε ejise yaa yene mwεεm e le? Ben κηηκε bitem yaa yuuke mwεεm e? Κε ben kumyi mwεεm e? 19 Seke me nto ηguushεε bontuw bo blεed e botin ε bonyii die bontfuke botin, ben to baanci bimbεke bì to shεετεε ε bí yin]sen ηkáa yimiεε?” Ε bó tfuse λε, “Yuufe ncow fiεε.” 20 Ε wvú bvuu bife λε, “Ekumε bontuw bo bosooshwiw bò bonyii be die bontfuke bonεw, ben be baanci bimbεke bì be shεke bí ε yin]sen ηkáa yimiεε?” Ε bó tfuse λε, “Yisooshwiw.” 21 Ε wvú mum bife ê bó λε, “Κε ben kee wase mwεεm e?”

Ε Jisos yene ejise kenfefe ntεw wvú Bεsayda le

22 Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke lente buy Bεsayda, ε bonyii bomew to bô kenfefe kemew fô wvú le λεκε λε wvú ekum wvú le efε wvú. 23 Ε Jisos jice wvú le yî kebo le, jo ε bô wvú buysen ntεw wvudvu. Ε wvú cuy nceη yî ejise eye le, gεε can yî ye le mum bife ê wvú λε, “Wo yene fiεε le?” 24 Ε kenfefe kedvu cake ejise we, taa gay λε, “Me n'yene bonyii le jiwejiwe ε bó lene nu diεwε bite le.” 25 Ε Jisos bvuu gεε can yî ejise ε wee wvudvu le, ε wvú taa nen tunη, ε ejise eye mum yuu, ε wvú no yene mwεεm mvunciim e ntay. 26 Ε Jisos mum gay ê wvú λε, “Ε γενè fô yew e, dīoo gene fo wo ebvuu eley ntεw e κε.”

*Ɛ Bita cƐƐ Ɛ Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawƐƐ
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ Ɛ Jisos bô boom bew bo ηgoo le nƐ fó no gene bontƐw bo keba kè Kaysalia Filibi le. Ɛ bó dioo gene, Ɛ wvù bife ê bó Ɛ, “Bonyii duu Ɛ me nu yƐƐ?”

²⁸ Ɛ bó tfuse Ɛ, “Bonyii bomew duu Ɛ wo nu Jon Nlesejoo, bomew Ɛ Ɛlayja, Ɛ bomew duu Ɛ wo nu wee ntum Nyo' mvu.” ²⁹ Ɛ wvù mum kase bife ê bó Ɛ, “Ben duu finƐn Ɛ me nu yƐƐ?” Ɛ Bita tfuse Ɛ, “Wo nu Mboyse wvù Nyo' to kawƐƐ.” ³⁰ Ɛ Jisos mum ciise lo ê bó Ɛ fo bó ke emom esee fifin ê wee ƐkumƐ wen kƐ.

*Ɛ Jisos jeme ƐkumƐ kfuu kpwe yì wvù nu ke Ɛkpwe
(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)*

³¹ Ɛ wvù mum kƐw no yƐƐyi boom bew bo ηgoo le jemyi ƐkumƐ ƐkolƐ kew Ɛ, “Wee wvù diee nu Waawee kƐηke keeke eyƐn bonƐgew nteen, é bonyii bô saake won bô bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duƐci bonci bo Nyo' le ema lo wvù. Bó nu ke emum eyu wvù, é Ɛdiuw ke ebuy Ɛta é wvù ekase ebuy yì kpwe le.” ³² Wvù to jemyi mwƐƐm mvun ê bó Ɛndan. Ɛ Bita mum jo wvù Ɛ bô wvù Ɛwse ye, mum kƐw no saake wvù yì fiƐƐ fidvu le. ³³ Ɛ Jisos banke ye, taa boom bew bo ηgoo le, wam Bita gay Ɛ, “Ja ê me Ɛjise Satan! Wo jewsee lo me njefo kƐ wo leeme ê keba ke Nyo' le kƐ. Wo leeme Ɛ è nu ê ke wee wvu wum e.”

³⁴ Ɛ wvù mum tee kebombom ke bonyii le bô boom bew bo ηgoo le, gay ê bó Ɛ, “Ɛ wee gomte keenu wee wƐm, tu wvù kƐηke keetun ƐkolƐ kew,

8:28 6:14-15; 9:11-13; Luk 7:16   **8:29** Mat 16:16   **8:30** 9:9

8:31 9:30-32; 10:32-34   **8:34** Mat 10:38-39; Luk 14:27; 17:33;

Jon 12:25   **8:34** 1Bi 2:21

etuu kentam kew ebii me le. ³⁵ Ben ekeè le wee wvù bawci nshii we fo wvù elase, nu ke elase ke lo. Geenεn, wee wvù lase nshii we nje me noo nje saaka wvù jee nu ε wvù ε bawce lo nshii wvudvu. ³⁶ Ε bó baanci naa won wvun nεn tfuu ε nya ê wee wvù ε die, ε ke ε lase nshii we, é σεw wvudvu enu la? ³⁷ Fiεε fi è nulo é wee esum keyoy kew dvù nu la? ³⁸ Ben ekeè le é wee wuumene keebii me le noo diεw yeμ e εnte jo εngoke kè buwyi mwεεm kin kè nu diεwε kpwoon wvù nu ε cine wase dweese le ε no gee ε è nu nsake le, é wvù no keè le wee wvù diee nu Waawee nu ke ewuumeν ten mwεten seke wvù ε kase ε to εnte jo bvukuke bvu Ice bô bonceendaa bo Nyo' le bò yuule le.”

9

¹ Ε Jisos bvuu gay ê bó le, “Ε me ensee ê ben keceey le, bonyii bomew leeme fεn ε bó yaa nu ke eyuw wvun kpwe σε bó ε yeν ε bvunfon bvu Nyo' le ε to bô mvungay mvumwew ke.”

Ε nfieesεn Jisos kumeν (Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Ε εdiuw ke fey εsoocaa, ε Jisos jo Bitá bô Jεm noo Jon ε bô bó ben yi kum wvumew e ε wvù defe εwe, no nu fó εbonεbon. Ε bó ke ne yeν ε nfieesεn ye ε kumeν ê bó εjise, ³ ε ndvù ye baa lawkene naa fele lo no è nulo é wee ecuke fokuse fεn é yi ebaa. ⁴ Ε bó ke ne yeν ε Elayja bô Muses ε buyneν fô bó le, ε no jemyi bô bo Jisos. ⁵ Ε Bitá ne bvumten gay ê Jisos le, “Cee Ekole, fi jee no beene nu fεn. Cine é bese eyoo cún she, é yimi enu yo, yimi yi Muses, ε yimi nu yi

Elayja.” ⁶ Wvú to jeme nonen njefo kedvum to nu ε gbwo bó baay ε wvú faɲε yaa bvuu kiεε fiεε fi wvú ejeme ke. ⁷ Ke no wvú jeme nonen, ε kembew nε to ban bó, ε diew jeme ê kembew kedvu le le, “Wvun nu Waa wem, ε wvú nu fitele fiem. Ben eyuukè ε è nu wvú le.” ⁸ E bó nε sεsε dioo taa faɲε yaa bvuu yen bonyii ba le ke, yen ke wase ε è nu Jisos e maan.

⁹ E bó ke nε yí kum wvudvu le dioo booke, ε Jisos ciise ê bó le fo bó ke esee fiεε fi bó be yen e ê wee se wee wvú diee nu Waawee ε buy wase yí kpwe le ke. ¹⁰ E bó yuw ke nonen gεε ê bó eshem, geenen no ghayte ke εbonεbon le laa mbuy wvu yí kpwe le wvun se nu la le. ¹¹ E bó nε bife ê Jisos le, “E nu nje la wvú bonyii bò duɲci bonci duu le Elayja keɲke keeke eyaw eto é Mboyse wvú Nyo' to kawεε se to?” ¹² E Jisos tfuse ê bó le, “E nu keceey le Elayja nu ke eyaw eto ekene mwεem mvunciim é mvú etu no mvú to nu. Geenεn, è no nu nje la wvú bó nu ε san le wee wvú diee nu Waawee keɲke keeke eyen bonɲew nteen, é bonyii ema wvú? ¹³ Geenεn é me ensee ê ben le Elayja nu ε to wase, bonyii ε ge fiεε fi bó koonke bó wvú. E è nu ke no bó to sanεε ekumε wvú.”

*E Jisos bvuse keyoy kè yiile yí wan mvu le
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ E Jisos bò boom bew bo ηgoο le ke bow to buy fô boom bew bo ηgoο le bomew to nu, yen ε kebombom ke bonyii le ke baay ε gem bó, ε bonyii bomew bò to duɲci bonci bo Nyo' le beeke mbew bó bó. ¹⁵ Kan mwaan no kebombom kecii yenεε

Jisos e, mum sεεε wvú baay, lewte γεν gay wvú le. ¹⁶ Ε wvú bife ê bó λε, “Ben beeke mbew ε è nu εκumε la?” ¹⁷ Ε wee tfuse ê wvú ê kebombom εnte λε, “Wee n'yεεyi, me mbe ntoo bô waa wεm fô wo le njefo keyoy kemew nu yî ye le, ε è nu kè ké ge ε wee tu kencife. ¹⁸ Keyoy kedvu ké cuute wvú tufe fokuse, ε diffuw no buyte ê wvú εmvu ε wvú ηgeci bigew, nen'yi taame. Me ε ηgay λε boom buw bo ηgoo le ebvuse keyoy kedvu, bó ε mom ηkuuη.” ¹⁹ Ε Jisos yuw nonεn, gay ê bó λε, “O oo! Εηgokε kè baa lese fitele yî Nyo' le kin. Me nu ηke enu beene ηγεν embuy nεε? Me nu ηke ηkkuu shém bô ben ηγεν embuy nεε? Ben eto bô wan wvudvu fen enya ê me.” ²⁰ Ε bó mum jo wan wvudvu no too bô wvú fô Jisos e. No keyoy kedvu yεnεε Jisos e, mum cufe wan wvudvu kaη mwaan ε wvú gbwe fokuse no binlene fó, ε diffuw buyte εmvu. ²¹ Ε Jisos bife ê cee wan wvudvu λε, “Fiεε fin to κew seke la?” Ε wvú tfuse λε, “Fí to κew ε wvú bεε caan. ²² Keyoy kedvu nu ε tufe wase wvú bokaη e bokaη e ηguy e noo ê joo le gomte keeyu wvú. Ε wo nulo ege fiεε, kee wo, é wo cam κε shen fô bese le, fi bese.” ²³ Ε Jisos bife ê wvú λε, “Λε laa è nulo é me ege fiεε λε le? Nyo' nulo ege fiεε ficii fô wee wvú nu ε lese fitele yî ye le.” ²⁴ Kaη mwaan ε cee wan wvudvu mum fun foweεwe λε, “Me nu ε nlese fitele yî Nyo' le. Geε é me embvuu enlese enfey lo nonεn.” ²⁵ Ε Jisos dioo yεn ε kebombom ke bonyii le lewte too taashi fô wvú to nu, ε wvú wam keyoy kè yiile kedvu gay λε, “Wo, keyoy kè yiile kin kè gee ε wan wvun yaa jemyi κε yaa yuuke tεn mwεεm κε, me ηgayte ê wo, buyε yî wan wvun e, eγεν lo. Fo wo ke ebvuu eley

yî ye le kε.” ²⁶ Ε keyoy kedvu fun foweεwe, bvuu cufe wan wvudvu, tufe ê je yî befε le, mum buy yî ye le. Ε wvú no jiime fokuse kε diεwε kenkpwe ke wee le. Ε wee nteen yεn nonεn, mum no duu λε, “Wvú nu ε kpwe wase.” ²⁷ Ε Jisos jicε wvú le yî kebo le cake ε wvú leem we.

²⁸ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke dioo γεν ley yew, ε bó bife ê wvú εjim εjim λε, “Ε nu nje la wvú bese be mom ηkuuη keebvuse nceendaa dεwle wvudvu?” ²⁹ Ε wvú tfuse ê bó λε, “Fiεε fi nulo ebvuse kfuw wvun nceendaa nu kε bunle yî temyi maan. Kε è nulo é fiεε fimew jεεy ebvuse kε.”

Ε Jisos bvuu jeme ekumε kfuw kpwe yî wvú nu ke ekpwe

(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Ε bó ke nε fó fey je yî Galilee le, ε Jisos yaa gomte λε wee ekiεε kε, ³¹ njefo wvú to lenε yεεyi boom bew bo ηgoo le. Wvú to yεεyi bó λε bonyii nu ke enya wee wvú diee nu Waawee can bonyii le é bó eyu wvú. Ε bó dioo ε yu wvú nonεn, é ke edioo enu εdiuw εta, é wvú ebuy yî kpwe le. ³² No wvú gay nonεn, ε bó fanε yaa kiεε fiεε fi wvú jemyi kε, geenεn, no fane keebife.

Wee wvu baay nu yεε?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ε bó ke γεν buy Kafana'um, ke dioo ley nu yew ε Jisos bife ê bó λε, “Ben be beeke mbew ê je ε è nu ekumε la?” ³⁴ Ε bó mεy diuw tfu, njefo bó to lenε ê je beeke mbew εbonεbon λε laa wee wvu baay sε nu yεε λε. ³⁵ Ε Jisos shii fokuse, tee bó bo yuufe

ncow bofεε gay ê bó λε, “Ɖ wee gomte keenu wee wvu fwe, tu wvú κηηke keejo εkolε kew λε wen nu kencilεjimε noo wee wvù lemte fô bonyii bocii le.”

³⁶ No wvú gay nonεn, mum jo wan caan leke ê bó entelεη, mum kase jo koyceε gay ê bó λε, ³⁷ “Ɖ wee fiisene wan diεwε wvun e ê diee diem e, tu wvú fiisene ε è nu me. Wee é fiisεn me, tu κε wvú fiisene ε è nu κε me κε, tu wvú fiisene tεn ε è nu wee wvù tum me.”

*Ɖ wee baa kicine wo, tu wvú tomte wo
(Luk 9:49-50)*

³⁸ Ɖ Jon gay ê wvú λε, “Wee n'yεεyi, bese se nu ε yεn wee mvu le ε wvú teηe diee diuw se bvuuεe bonceendaa bo dεwle le yí bonyii le, bese ε kan, njefo wvú baa nu wee wesebeene ηgoo κε.”

³⁹ Geenεn ε Jisos tfuse ê bó λε, “Fo ben ecilè kfuu wvuwε wee κε. Ben ekeè λε é wee gee κεnghaw ke fiεε le teηe diee diem, tu κε è nulo é wvú ebvuu ejeme fiεε fi befe εkumε me κε. ⁴⁰ Ɖ wee baa kicine beene, tu wvú tomte beene. ⁴¹ Ɖ me ensee ê ben kecεεy λε, é wee nya κε naa fiko fi joo le ê ben njefo bó teηe ben λε bonyii bo Klistu le, tu κε è nu naa lo é wvú ke efufe mmawceε we κε.”

*Mwεεm mvù nεlo egee ε bonyii gee bibefε
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)*

⁴² Ɖ Jisos bvuu gay λε, “Ɖ è nu λε wee ege é wan mwaan ηgoo boom bo caan ban bò nu ε lese fitele yí yεm e ege kebefe, é fí ejee fô wvuwε wee le λε bó eshεηke kebwee ke diene le ke baay ê kendon κew e, edomse wvú ê joo yi baay e. ⁴³⁻⁴⁴ Fí ε bvuu

è no nu ɛ, é kebo kuw gee ɛ wo gee kebefɛ, é wo sum kebo kedvu. Fí jee ɛ wo eley nshii wvù mɛy lo le bô kenkfuyte ke kebo le, ɛfey keekɛɲke can yicii eɣɛn ɲɔy wvu baay e wvù fiee sekecii sɛ njimɛ. *

⁴⁵⁻⁴⁶ Ɛ ɛkalɛ kuw gee ɛ wo gee kebefɛ, é wo sum ɛkalɛ kedvu. Fí jee ɛ wo eley nshii wvù mɛy lo le nu ntɛɲɛ, ɛfey keekɛɲke bikaa bicii é bó elan wo ɲɔy wvu baay e wvù fiee sekecii sɛ njimɛ. ⁴⁷ Ɛ jise diuw gee ɛ wo gee kebefɛ, é wo min jise didvu. Fí jee ɛ wo eley bvunfon bvɔ Nyo' le bô jise dimwaan, ɛfey keekɛɲke ɛjise ɛcii, é bó elan wo ɲɔy wvu baay e.

⁴⁸ Bvudvuu bvun nu bvù yín yì diee bonyii fó yaa ké kpwekɛn kɛ, ɛ ɲɔy yaa ké jimɛ fó kɛ. ⁴⁹ Ben ekeè ɛ bó nu ke eseyse wee tfuu bô ɲɔy lɛɲlɛɲ no bó ké seyse fiɛɛ bô ɲkauw. ⁵⁰ Ɔkauw nu fiɛɛ fi jee, geenɛn é yí nɛlo ɛ cife, é wo ebvuu ege nɛɛ dvú é yí sɛ ebvuu ekase eyeke? Ben enù diɛwɛ ɲkauw yì yeke le, é wee noo wee enù yì nyɛkeey e.”

10

Ekumɛ keekɔɲ kpwoon
(*Mat 19:1-12; Luk 16:18*)

¹ Ɛ Jisos ke nɛ jó, ɣɛn keba ke won ɛ kè Judea le, lente Joo Joodan ɣɛn wvuke. Ɛ bibombom bi bonyii le bvuu no taashi too fô wvú le, ɛ wvú no yɛɛyi bó kɛ no wvú to ké no yɛɛyi. ² Ɛ Bofalasii ke nɛ to keemom wvú, mum bife ê wvú ɛ, “Nci nu ɛ bee

* **9:43-44** Bonwa' bo boyvuum bomew nu ɛ bise fɛn ɛ bvuu ɛ bise tɛn ɛjim jo 46 le, “Bvudvuu bvun nu bvù yín yì yaa kpwekene kɛ diee bonyii fó, ɛ ɲɔy yaa ké jimɛ fó kɛ.” **9:47** Mat 5:29 **9:48** Yɛsa 66:24 **9:49** Lew 2:13 **9:50** Luk 2:14; 1Tɛs 5:13; Lum 12:18 **10:1** Luk 9:51

le è nulo é wee ekun kpwese?” 3 E Jisos kase bife ten ê bó le, “Muses to nya nci le ben egeè nee?” 4 E bó tfuse le, “Muses to nu ε cine le è nulo é wee ekun kpwese. E wvú dioo kuunke, san ηwa' wvù dunji le wen nu ε kun wase wvú nya ê wvú.” 5 E Jisos tfuse ê bó le, “E to nu nje bikuu binen bì temyeen wvù Muses to sanee nci wvun. 6 Geen, è to nu fonkew seke Nyo' to bomte mwem, ε wvú bom ε è nu diensen bô kpwoon. No wvú bom nonen gay le, 7 ‘E nu nje fifin wvù diensen nu ke ecine ice bô bwee le etaashε bô kpwese, 8 é bó bofee emum etu wase wee mwaan.’ Nonen, ke bó bee bonyii bofee ke, bó nu wase wee mwaan. 9 Fí ε mum ε no nu le, fiε fi Nyo' nu ε taashε wase, fo wee emom egawsen ke.”

10 E Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke dioo nu yew, ε bó bvuu bife ê wvú ekume fiε fidvu. 11 E wvú tfuse ê bó le, “Naa yeε wvù kun kpwese ε jo wvumvu, nu ε wvú ε ge kebefε ke diewe keejan kpwoon mvu. 12 E kpwoon buy dweese le, ε gen ê diensen mvu le, tu wvú nu ε ge kebefε fô dweese le kejiim bô diensen mvu.”

*E Jisos lan kembonen yi boom bo caan caan e
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)*

13 E bonyii ke ne no too bô boom fô Jisos e le wvú ekum bó le, ε boom bew bo ηgoo le no saake lo bó. 14 E Jisos dioo yen nonen, ε shém ton'ye wvú, ε wvú gay ê bó le, “Ben ecine é boom bodvu etoo fô me le, fo ben ejewsè bó ke, njefo bvunfon bvu Nyo' le nu ε è nu fô bonyii diewe boban e. 15 E me ensee ê

ben kecεεy le é wee baa efiisen bvunfon bvú Nyo' le ke diεwε wan caan e, wvú saa ke eley bvunfon bvudvu le ke.” ¹⁶ No wvú gay nonεn, mum no joo bó koyci, gεεle can yí bó le, laanke kembonεn yí bó le.

Jisos bô cee kpaw

(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ E Jisos ke ne le wen egene, ε wee mvu lewte to tum εnvuw ê wvú ejise bife ê wvú le, “Wee n'yεεyi, wo wvú wee wvú jee, fiεε fi me ηκεηke keenje nεε ηκεηke nshii wvú mey lo nu la?” ¹⁸ E Jisos tfuse ê wvú le, “Wo teje me le wee wvú jee nje la? Ke wee nu dvú wvú jee ke. E nu ke Nyo' maan wvú jee. ¹⁹ Ke wo kee bonci bò le, ‘Fo wo eyu wee, fo wo ejan kpweε wee, fo wo econ bvucan, fo wo eben jim nsaw mbiay, fo wo efiw kenfiw, noo le è wvumtè ico bô bwoo?’” ²⁰ E wee wvudvu tfuse ê Jisos le, “Wee n'yεεyi, bonci ban bocii nu ε me nto ηκεw wase no ηγεεle naa ε me mbεε cuwee.” ²¹ E Jisos taa wvú nen tunη, kon wvú, mum gay ê wvú le, “Tu fiεε nu ε shεε fimwaan fi wo bεε ege. Gene egese mwεεm mvú wo κεηke, egaw bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le, é wo ke emum eκεηke ntfu ε è nu won wvu we le. E wo dioo ε ge nonεn, emum eto ebii me le.” ²² No Jisos jeme nonεn, ε wee wvudvu yuw ε bvushiw tfuse lo wvú, ε wvú banke ye no gene nu lo shen shen, njefo wvú to κεηke kpaw baay.

²³ E Jisos ne banke ye taa boom bew bo ηgoo le nen, gay ê bó le, “Fí nu ke etemyi baay fô bonyii bo kpaw e keeke eley bvunfon bvú Nyo' le.” ²⁴ E

njeme wvudvu ffumse boom bew bo ηgoo le. Ε Jisos bvuu gay ê bó λ, “Boom bem, fí temyi baay fô wee le * keeley bvunfon bvυ Nyo' le! 25 Fí nu cekey fô nyambala le keeley ê jise di tase le fele fô wee kpaw e keeley bvunfon bvυ Nyo' le.” 26 Ε bó yuw nonεn ε fí ghaw bó baay, ε bó no ghayte λ, “Ε è fεn nu nonεn, é ke eyuu eboy γεε?” 27 Ε Jisos kase taa bó nεn, gay λ, “Fifin nulo eghaw wee wvu wum, geenεn yaa nulo eghaw Nyo' κε, njefo Nyo' nulo ege fiεε ficii.” 28 Ε Bitá mum nε gay ê Jisos λ, “Taa eyεn, bese nu ε cinε wase fiεε ficii le ε no bii wo le.” 29 Ε Jisos tfuse ê wvú λ, “Ε me ensee ê wo keceey λ, κε wee nu dvú wvú nu ε cinε yew e, κεεε boom bo bwee le, κεεε jéme ye le, κεεε bwee le, κεεε ice le, κεεε boom e, κεεε ηεε le, ε wvú cin'yi nje γεm noo saaka wvú jee wvú wvu Nyo', 30 wvú nu ke enu se wvú ε κεηκε yéw noo boom bo bwee le, noo jéme, noo bobwee, noo boom, noo ηεε yí nshii wvu keseen e bokanη gbwee κε. Ε bonyii nu ke ebone ten bikaa ê wvú εjim, é ke dīoo enu kefew ke nshii wvú too le, é wvú eκεηκε nshii wvú mεy lo. 31 Geenεn, bonyii nteen bò nu fwe keseen nu ke enu εjim, é nteen bò nu εjim keseen enu fwe.”

Ε Jisos bvuu jeme yí bokanη e botete ekumε kpwe ye

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Ε Jisos bò boom bew bo ηgoo le ke nε jo je, no bene Jεlusalεm ε wvú saa fwe. Ε boom bew bo ηgoo le κεηκε lo ηghaw. Ε bonyii bò to bii ten no κεηκε

* **10:24** Bonwa' bo boyvuum bomew κεηκε fen λ, “fô wee wvú nu ε γεε bvufee yí kpaw e ...” **10:27** Mat 19:26 **10:29** Mat 10:37 **10:31** Mat 19:30 **10:32** 8:31

nfan. E Jisos bvuu jo boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε ε bô bó lεwse ye ε wvú no seje ê bó fiεε fi nu ke ekooy bô wvú. ³³ E wvú gay ê bó le, “Ben eyekε eyuw, beene bene wase gεne Jelusalεm, ε bó nu egeen enya wee wvù diee nu Waawee can bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duηci bonci bo Nyo' le, é bó esaw wvú esumtεn le bó eyu wvú, emum enya wvú can bitum e, ³⁴ é bó esεwse wvú, cuyte nceη yî ye le, suuηke wvú, emum eyu wvú, é ke dioo enu εdiuw εta, é wvú ebuy yî kpwe le.”

*E Jεm bô Jon lεke bintaw bi baay baay ê Jisos
(Mat 20:20-28)*

³⁵ E Jεm bô Jon bô to nu boom bo Σεβεdee le nε bence to fwe dvu Jisos gay ê wvú le, “Wee n'yεεyi, fiεε nu dvú fi bese gomte le wo ege fô bese le.” ³⁶ E wvú bife ê bó le, “Ben gomte le me eηge la fô ben e?” ³⁷ E bó tfuse le, “Bese gomte le seke wo nu yî bvukukε bwuw e, é bese eshii yî bintaw bi baay baay e, wee mvu ê εbo kuw ke εceεy e, wvumvu ê εbo ke eηkoηko le.” ³⁸ E Jisos tfuse ê bó le, “Kε ben kee fiεε fi ben biite kε. E nulo é ben ke ewu fiko fi ηγεw e fi me nu ηke eη'wu, keνεε eley kfuu ηγεw wvu baay wvù me nu ηke enley wvú le?” ³⁹ E bó tfuse ê wvú le, “Bese nulo ke ege.” E Jisos gay ê bó le, “Ben nulo ewu fiko fi ηγεw e fi me nu ηke eη'wu, eley tεn kfuu ηγεw wvu baay wvù me nu ηke enley e, ⁴⁰ geenεn ε keeshii ê εbo kem ke εceεy e keνεε ke eηkoηko le yaa nu bvudvuu bwem keenya ê wee kε. Mondvuum modvu nu fô bonyii bô bó nu ε seyse wase fô bó le.” ⁴¹ E kebεse ke boom

bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe dioo yuw εkume fιεε fidvu mum no ton'yi shém bô Jεm noo Jon. ⁴² Ε Jisos tee bó bocii ε bó to, ε wvú gay ê bó λε, “Κε ben kee λε bonyii bô ε nu bô saake bitum ké no shiile lo yî bonyii bobole, ε bonyii bo baay baay bobole duηci mvuηgay mvubole ê we jo bó? ⁴³ Κε fifiε κηηke keenu ê ben εντελεη κε. Wee wvù gomte keenu wee wvu baay ê ben εντελεη κηηke keenu wvù lemte lo ben e. ⁴⁴ Wee ε no gomte keenu wee wvu fwe ê ben εντελεη, tu wvú κηηke keenu nfwá wee tfuu. ⁴⁵ Ben ekeè λε κε wee wvù diee nu Waawee to to λε bonyii elemte lo wvú le κε. Wvú to to keelem lo fô bonyii le, enya nshii we keesum wee nteen can kpwe le.”

Ε Jisos yene εjise Batimayus

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Ε bó ke len to buy ntew wvù Jεliku le. Ε Jisos ke dioo nen'yi jó bô boom bew bo ηgoo le noo kebombom ke bonyii le, ε kenfefe kemew ε shii diuw je le leke mwεεm ε diee nu λε Batimayus, wvù waa Timayus. ⁴⁷ Ε wvú dioo yuw λε ε nu Jisos wvu Nasaleτ, ε wvú mum κew no wamte foweewe λε, “Jisos, Waa Nfon Dawe, camε shen fô me le.” ⁴⁸ Ε bonyii nteen nε κew no wamene wvú gayte λε wvú eban lo. Geenεn ε wvú bvuu mεse wam lo foweewe λε, “Waa Nfon Dawe, camε shen fô me le.” ⁴⁹ Ε Jisos leem, gay λε bó etee wvú. Ε bó mum tee kenfefe kedvu gay λε, “Εkolε kuw ε jon wase, ja we, wvú teηe wo.” ⁵⁰ Ε kenfefe kedvu mum mwase ndvu ye fokuse, may we γεν fô Jisos e. ⁵¹ Ε Jisos bife ê wvú λε, “Wo gomte λε me enge la fô wo le?” Ε kenfefe

kedvu tfuse le, “Wee N'yeyi, me ngomte keen'yene mwεem e.” ⁵² E Jisos mum gay ê wvú le, “E gene fiuw. Fitele fi wo lese yí yem e nu ε ge wase wo ε bonen.” Kaη mwaan nonen ε ejise eye mum yuu ε wvú no yene mwεem e, mum no bii Jisos e jò wvú to gene.

11

*E bó fiisen Jisos Jelusalem diewe Nfon e
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ E Jisos bô boom bew bo ηgoo le len ke dioo fejene Jelusalem, nu wase mbew ntεw wvú Betfaj bô wvú Betani le bô nu mbew Kum Bite bi Olif e, ε wvú baa boom bew bo ηgoo le bofεε tum, ² gay ê bó le, “Ben egen ntεw wvu fwe we le. Ben nu ke eleyte jó nen kaη mwaan, eyen waa kembεεbey e ε bó ε suu, ε wee ke baa ben wase yí dvú le ke, é ben efay eto dvú. ³ E wee bife ê ben laa ben fayte nje la le, é ben tfuse le Cee Ekole keηke shiee wvudvu, ε wvú nu ekase etfuse jim ke keseen keseen.” ⁴ E bó mum ne gen yen waa kembεεbey wvudvu le ε bó ε suu diuw fwese yew mi le diuw je le. E bó mum fay. ⁵ E bó dioo fayte ε bonyii bomew bô to leeme fó bife ê bó le, “Ben gee ε è nu la? Ben fayte waa kembεεbey we nje la?” ⁶ E bó mum see ê bó fiεε fi Jisos be gay. E bó mum cine ε bó no gene dvú. ⁷ E bó to dvú fô Jisos e, yey ndvú yibo yí nyam yidvu le, ε Jisos mum ben. ⁸ E bonyii nteen no yeyte ndvú ê je, ε bomew faasshi tíεw bite ηkpwaante, yeyte ten ê je. ⁹ E bonyii bô to gene fwe dvu Jisos noo bô to bii ejim no wvuuyi le, “Eeeee, mbense enù fô Nyo’

le leεε! Nyo' nu ε laη kembonεn yî wee wvù too ê diee di Tata le leεε! ¹⁰ Nyo' nu ε laη kembonεn yî bvunfon bvui ceε wesebeene wvù Dawe le bvù too le! Eεεε, mbense enù fô Nyo' wvu fowe le leεε!”
¹¹ Ε Jisos γεν fεse Jεlusalεm, ley fô yew ncese le, taa no mwεεm mvunciim nu. Ε wvù dioo mεse ε kefew ε γεν wase ε bô boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε nε γεν Betani.

*Ε Jisos jin kete kemew
(Mat 21:18-19)*

¹² Ε εκfuη buy yuu ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le nε Betani bvuu no γενε Jεlusalεm, ε jen no yuu wvù. ¹³ Ε wvù laη jise yεn kete kemew e ncejole ε kί tεεke ε bó ké no diee. * Ε wvù mum no γενε fó keeyεn laa è nulo é wen ekoy fiεε yî dvù le edie le. Ε wvù dioo γεν buy fó fanε yaa yεn fiεε le yî dvù le κε, yεn κε ε è nu bibε le maanη, njefo è to baa nu kefew kè kί ké no yumte κε. ¹⁴ Ε wvù mum gay ê kete kedvu le, “Fo wee bεε ke ebvuu eyuu edie fiεε yî yo le κε.” No wvù gay nonεn ε boom bew bo ηgoo le yuw.

*Ε Jisos kuη bonyii bo way e fô yew ncese Nyo' le
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)*

¹⁵ Ε bó ke γεν fεse Jεlusalεm, ε Jisos γεν fô yew ncese le κew no kuunke bonyii bò to kamene way fó. Ε wvù no kuunke nonεn baashi bidanη bi bonyii bò to kumene bigew e, noo bintaw bi bonyii bò to geese bibembε le. ¹⁶ Ε wvù fanε yaa bvuu bee tεn le wee etuu fiεε elεn edanηsen dvù fô yew ncese le κε.

11:10 Mben 148:1; Mat 20:30-31   **11:13** Luk 13:6   * **11:13**
 Kete kin nu kè bó tenε ê díεw bala le le «fig».

17 Ɛ wvú no yeyi bó gayte Ɛ, “Ƙe bó nu Ɛ san Ɛ Nyo' gayte Ɛ,

‘Yew wen nu Ɛ bó nu ke etenje Ɛ yew bunle fô bitum e bicii?’

Geenen ben Ɛ banke Ɛ tu tfum bocoŋ.” 18 Ɛ bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô to duŋci bonci ke yuw mum no gomte je yi bó eyu wvú jó. Bó to kenke nfan ekume wvú njefo kebombom ke bonyii le to yuuke wase n'yeyi we Ɛ diuw yumte lo bó. 19 Ɛ è ke dío nu fokiɛguu, Ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le buy ê kelaante kedvu le.

*N'yeyi wvù nen'yi yi kete kè Jisos to jinɛ le
(Mat 21:20-22)*

20 Ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le ke buy no fele fontanentan, yen kete kie le Ɛ kí Ɛ yowlɛn wase kecii Ɛ shii Ɛ buy yi gɛɛ e. 21 Ɛ Bitá kume fiɛ fi se kooye, jeme ê Jisos Ɛ, “Wee N'yeyi, yen no kete kie kè wo se jinɛ Ɛ yowlɛn wase.” 22 Ɛ Jisos jeme ê bó bocii Ɛ, “Ben elese fitele yi Nyo' le. 23 Ɛ me ensee ê ben keɛɛy Ɛ, é wee gay ê kum wvun Ɛ, ‘Mvuwe ye fen egen egbwe ê joo yi baay e’, Ɛ wvú gayte nonɛn yaa manene ke ê fitele le, Ɛ wvú Ɛ bee Ɛ fiɛ fi wvú gay nu ekooy, é wvú emvuwe. 24 Nonɛn é me ensee ê ben Ɛ, fiɛ ficii fi ben leke ê bunle le, Ɛ ben Ɛ bee Ɛ ben nu Ɛ kenke wase, nu Ɛ ben nu ekɛɛke. 25 Ben dío leem ten keebunle, é è nu Ɛ wee kenke wee mvu fô fitele le, é wvú leɛshe nya ê wvú. Ben egeè nonɛn wvu Ɛ Icee wene wvù nu fowe elɛshi ten binɛn bibefe. [

11:17 Yɛsa 56:7; Yɛli 7:11   11:18 12:12; 14:1-2   11:23 Mat 17:20; Luk 17:6   11:24 Mat 7:7; Luk 11:9   11:25 Mat 7:1; Luk 6:37

26 **Ɛ** ben baa elɛɛshi bibefɛ bi bonyii bomew e, Icee wene wvù nu fowe saa elɛɛshi tɛn binɛn kɛ.]” †

Ɛ bó bife fô mvunɔgay mvu Jisos e nɛ

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 **Ɛ** Jisos bô boom bew bo ŋgoo le bvuu ɔɛn ley Jelusalɛm. **Ɛ** wvù ke dioo ghanci fô yew ncese le, **ɛ** bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô dunɔi bonci bo Nyo' le noo bonyii bô saake won nɛ to yɛn wvù le, 28 bife ê wvù lɛ, “Wo jo fɛɛ mvunɔgay **ɛ** sɛ no gee mwɛɛm mvun? **Ɛ** nya yɛɛ mvunɔgay mvudvu ê wo lɛ wo egeè mwɛɛm mvun?” 29 **Ɛ** Jisos gay ê bó lɛ, “Me nu embife fiɛɛ ê ben fimwaan, é ben dioo **ɛ** tfuse, é me emum ensee ê ben wee wvù nya mvunɔgay lɛ me enɔgeè mwɛɛm mvun. 30 **Ɛ** to nya yɛɛ mvunɔgay **ɛ** Jon sɛ no leese bonyii ê joo? **Ɛ** to nya Nyo' nuu wee wvu wum **ɛ**? Ben kɛ tfuse é me en'yuw!” 31 **Ɛ** bó nɛ no kɛɛne ɛbonɛbon lɛ, “**Ɛ** beene tfuse lɛ è to nya Nyo', é wvù ebife ê beene lɛ laa **ɛ** è ge la fo beene ebee Jon e lɛ? 32 Beene **ɛ** tfuse lɛ è to nya wee wvu wum, é fi ecem jó?” Bó to fane bonyii njefo bonyii bocii to nu **ɛ** bee lɛ Jon to nu naa wee ntum Nyo'. 33 Nonɛn, **ɛ** bó mum tfuse ê Jisos lɛ, “Kɛ bese kee kɛ.” **Ɛ** Jisos mum gay ê bó lɛ, “Tu kɛ me nu ensee tɛn ê ben wee wvù nya mvunɔgay ê me lɛ me enɔgee mwɛɛm mvun kɛ.”

12

Ngan ekumɛ bonyii bô wee to tɛsɛɛ wɛɛ ê bó

(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 **Ɛ** Jisos mum nɛ no jemyi ê bó ê bonɔgan e lɛ, “Wee

† **11:26** Kɛ bonɔwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawɛɛ sanɔ diɛw Nyo' jó kɛɛke kencim kin kɛ. **11:32** Mat 14:5 **12:1** Yɛsa 5:1-2

mvu to nu ε lem wεε mvuntam mvù bó keenci mbvuum dvú, gem bó ketaan̄ kεεkεε, cim fò bó nu ke ekoyte mvuntam mvudvu somte ε mbvuum buyte, tum ketaale ke wee n̄ey e wene dvudvu, mum t̄ese wεε wvudvu ê bonyii, mum n̄e gen ketum kemew e. ² Ε kefew kè bó ké no koyte ke to koc̄en, ε wvú tum waa we lemme mvu fô bonyii b̄o wvú to t̄εσεε wεε ê bó le ε bó enya mvuwene mvuntam é wvú eto dvú. ³ Ε wvú gen ε bó kaa koo lo sun̄, kun̄ ε wvú tu jim cancan. ⁴ Ε wee wεε wε bvuu tum wvumvu waa lemme, ε wvú gen ε bó bvuu sun̄ kay ekol̄e, shoose wvú. ⁵ Ε wvú bvuu tum wvumvu, ε bó yu wvuwε. Ε wvú bvuu tum bomew mwaan̄ mwaan̄ ε bó duule lo, ε bó sun̄ bomew, yuwyε bomew. ⁶ Ε wvú ke tum, ε è to k̄e wase wee mwaan̄ sh̄εε, ε wee wvun nu waa we, ε è nu fitele fiew. Ε wvú m̄ese tum wvú fô bó le kpwaake le bó nu eḡen ewvum waa wen wvun. ⁷ Ε wvú gen, ε bonyii bodvu jeme εbon̄εbon̄ le, ‘Wvun nu ndiela wee wεε wvun, ben eto é beene eyu wvú é bvush̄εw bvudvu enu wase bvuseεbeene.’ ⁸ Ε bó mum koo wvú, yu, bvuse lan̄ ekfun̄ jo ketaan̄.” ⁹ No Jisos jeme n̄en, mum bife le, “Fiεε fi è nulo é wee wεε wvun ege nu la? Wvú nu ke eto el̄ese lo bonyii bodvu, et̄ese wεε wvudvu ε è nu wase ê bonyii bomew. ¹⁰ Ben ke baa tan̄ wase bvudvuu bvun̄ ê N̄wa' Nyo' le le? Bó nu ε san̄ le,

‘T̄ε didvu diε di bonyii bo kembom e to tun̄εε, to nu ε n̄e kase tu t̄ε di buu di yew e.

¹¹ Fifi nu ε è ge k̄e Tata, bonyii ε no taale k̄en̄ke n̄ghaw.’ ”

12 Ε bonyii ba yuw ηgan wvun, mum κιεε λε Jisos ma ε ε nu ε bό. Ε bό mum no gomte keekoo wvú, σε fan ε ε nu kebombom ke bonyii le kè to nu fó. Ε bό mum cine wvú le νε no γεne.

*Ε bό tele Jisos εκυμε shile wvù lanηen
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

13 Ε bikuu bi won e ke νε tum Bofalasii noo bonyii bomew bo ηgoo Nfon 'Elod e λε bό egen etele Jisos ekoo wvú yì njeme we le. 14 Ε bό to, gay ε Jisos λε, “Wee n'yεεyi, bese kee λε wo ké no jemyi κε ε ε nu keceey, njefo κε wo fane jise di wee le κε, κενεε mweten nu naa la. Wo γεεyi keceey ε ε nu je yì yi Nyo'. Κε see ε bese laa nci nu ε bee λε bό elaanke shile ε Kaysa, nuu wvú baa bee λε? * 15 Beene elaanke, nuu fo bό elaanke λε?” Ε Jisos κιεε fiεε fi bό to wεentene dvú, tfuse λε, “Ben teeyi me nje la? Ben κε eto bό danali ε me en'yen.” 16 Ε bό to dvú, ε wvú fi, bife λε, “Ekole kin kè nu yì dvú le nu ke γεε le, ε diee din nu di γεε le?” Ε bό tfuse λε, “Ε nu ke Kaysa le, ε diee nu κε ten diew.” 17 Ε Jisos mum gay ε bό λε, “Ben enyaà fiεε fi ε nu fi Kaysa le ε wvú, nyaà fi Nyo' le ε Nyo'.” Ε bό yuw nonen, ε diuw yum lo bό εκυμε wvú.

*Ε bό tele Jisos εκυμε kentaashε ke kpwoon bό diemsen e seke bό ε buy yì kpwe le
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)*

18 Ε Bosadusii bomew ke νε to keebife fiεε ε Jisos. Bosadusii to nu bonyii bό to duu λε κε bonyii nu ke

---

12:12 11:18 * 12:14 Kaysa nu Nfon wvu baay wvu Lum.
12:17 Lum 13:7 12:18 Luk 20:27

ebuy yî kpwe le ke. ¹⁹ No bó to nonen, gay le, “Wee n'yeyi, Muses to nu ε san ê beene ê bonci le le, ‘E waa bwee wee kpwe ε gee kpwoon se wan, tu wee wvudvu kenke keegeε kpweε ηkfu é bô wvú eboo boom ê diee di ηkfu waa bwee wvudvu le.’

²⁰ Nonen, wee mvu to kenke boom bolemse bosooshwi, ε wvu ngaywee ke jo kpwoon, ke kpwe se bô wvú ε boo wan. ²¹ E ejime kew gee kpwoon wvudvu, ke kpwe ten se wan. E fi ke kooy ke ten lenlen bô ejime ke wvuwe le. ²² E bó ghan gee wvú bocii, ε wee fanε yaa nu dvú ente jo bonyii bo bosooshwi bodvu wvú eboo wan bô kpwoon wvudvu ke. Ejim jodvu ε kpwoon wvudvu kpwe ten. ²³ No bonyii bo bosooshwi bodvu to nu ε jo kpwoon wvudvu bocii, é nu ke enu seke bonyii buyte yî kpwe le, é wvú enu kpweε yee?” ²⁴ E Jisos gay ê bó le, “Ben jemyi nen jayte lo njefo ke ben kee fiε fi bó san ê Nwa' Nyo' le ke, yaa kee ten mvungay mvu Nyo' le ke. ²⁵ Fiε fi nu, nu le è nu ke enu seke bonyii ε buy wase yî kpwe le, ke bolemse bô bokeneε beε ke ebvuu etaashi bvujen ke, ε bonyii yaa beε ke ebvuu enyaa boom ε bó taashi bvujen ke. Bó nu ke enu wase ke diεwe bonceendaa bo Nyo' le fowe. ²⁶ Fiε fi ekume le bonyii nu ke ebuyte yî kpwe le, ben ke baa tan wase bvudvuu ê Nwa' Muses e ekume kete kè to beenci ε Nyo' jemyi ê Muses gayte le, ‘E nu me Nyo' Abla'am bô Nyo' Aysik noo Nyo' Yakow e?’

²⁷ Fi nu le ke Nyo' nu Nyo' bonkfu ke, è nu Nyo' bonyii bò nu dvú. Ben nu ε jay baay.”

Nci wvù fele bonci bocii
(*Mat 22:34-40; Luk 10:25-28*)

²⁸ E wee mvu wvù to duñci bonci bo Nyo' le ke to, dīoo yuw no Jisos bô bonyii ba beeke mbew, bvuu yen no wvù nu ε tfuse fiεε fi bó bife ê wvù ê je yì jee le, ε wvù mum bife tεn ê Jisos le, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvù la?” ²⁹ E Jisos tfuse ê wvù le, “Nci wvù fele bonci bocii nu wvun wvù duu le, ‘O bonyii bo Islael ben eyuw, Tata Nyo', wvù Nyo' wesebeene, Tata Nyo' wvudvu nu ke mwaan.

³⁰ E koonkè Tata wvù Nyo' wo bô fitele fiuw ficii, enya ekole kuw ê wvù kecii, egεε bvufee bwuw yì ye le bvucii, elemtè fô wvù le bô mvunḡay mwuw mvunciim.’

³¹ E nci wvù bii wvun e nu le, ‘E koonkè waa bwoo no wo koonke ekole kuw.’ Ke wvumvu nci bvuu nu dvù wvù fele boban ke.”

³² E wee wvù to duñci bonci bo Nyo' le we gay ê Jisos le, “Wee N'yεyi, wo nu ε tfuse naa leḡ. Wo jemyi ε è nu kecey le Nyo' nu ke mwaan ε wvumvu yaa bvuu nu dvù efey wvù ke. ³³ E keekoonke wvù bô fitele ficii, gεele bvufee yì ye le bvucii, lemte fô wvù le bô mvunḡay mvunciim bô keekoonke waa bwoo no wo koonke ekole kuw, nu ε fi fele naa lo keegee boncese bô nyám yi tonεen noo boncese bomew.”

³⁴ E Jisos dīoo yen no wvù tfuse diewe wee bvufee le, ε wvù mum gay ê wvù le, “Ke wo nu ncejole keeley bvunfon bvū Nyo' le ke.” Ejim jodvu, ε wee faḡe yaa ke ebvuu emom eto keebife fiεε ê wvù ke.

Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa yεε
(*Mat 22:41-46; Luk 20:41-44*)

³⁵ Ε Jisos ke no yεεyi bonyii fô yew ncese le, ke nε bife ê bó le, “Bonyii bò duñci bonci ghan nεε le ε se no duu le Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa Nfon Dawe? ³⁶ Ε Keyoy ke Yuule to ge wase ε Nfon Dawe wvun jeme ekumε Mboyse wvudvu gayte le, ‘Tata Nyo' to nu ε gay ê Tata wεm le wvú eshii ê εbo kew ke εεεy e, eγεn ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban

e
é wvú etome bikaa biew yî bó le.’

³⁷ Ε Dawe kebεε teñe wvú le Tata wen, é wvú ebvuu eghan nεε se no nu waa we?” No Jisos to jemyi mwεεm mvun nen ε kebombom ke bonyii le kè to nu fó, no yeke ε njon yuu lo bó.

Ε Jisos tooshε gee di bonyii bò duñci bonci bo Nyo' le

(*Mat 23:1-36; Luk 20:45-47*)

³⁸ Ε wvú dīoo yεεyi bonyii nε gay ê bó le, “Ben ejoò wεε ben ε bonyii bò duñci bonci bo Nyo' le. Bó ké no koonke keetfumyi ndvú yi baay baay ghanci dvú mondvuum mò bó kamene diwaci le, le bonyii egaytè bó le bô n'wvum. ³⁹ Ε bó ké γεn yéw bunle le, kenεε fô ηkaw e, caw ke ε è nu bintaw bi baay baay se shii yî dvú le. ⁴⁰ Bó shiwse lo mwεεm mvu boke' bo bonkfu le, mum buwse bó bô dibunle di dewkene. Nγεw wvubo nu ke eyuu ekuuke baay.”

Nnya kpwεε ηkfu
(*Luk 21:1-4*)

⁴¹ Ε Jisos ke nε γεn shii keba keki fô fiηkuw fi

nnya le fô yew ncese le, no taale no bonyii too gεεle bigew ê fiŋkuw fidvu le. Ε bonyii bo kpwaw e nteen no too gεεle bigew jó ε bí duule. ⁴² Ε kpwεε ηkfu mvu ke nε to ε è nu wee kefufe, gεε mvunyinyi jó mvunfεεm mvù gee jise di bigew e ε dí baa buy fiεε le κε. ⁴³ Ε Jisos ben boom bew bo ηgoo le gay ê bó λ, “Ε me ensee ê ben keceey λ kpwεε ηkfu wvun wvù nu wee kefufe nεn, nu ε nya ε fey bonyii bocii bò gεεle fiεε ê fiŋkuw fi yew ncese le fin e. ⁴⁴ Bonyii bocii bò be nyaa, be too ε è nu bô tfúw kpwaw wvubo wvù nu ε yiŋsen wase ε no fuci kuse. Geenεn wvú ε to bô kefufe kew kecii ε nya fiεε ficii fi wvú κεηke, ε è nu fí fi wvú bee keecee yí dvú le.”

13

Biŋghaw bi mwεεm e bì nu ke ekooyi seke won nu keeke eka

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Ε Jisos ke dīoo nεn'yi fô yew ncese le, ε waa we ηgoo mvu ghay ê wvú λ, “Wee N'yεεyi taa eyεn bibwee bi εta le bì nu yí yéw yin e. Ε nu naa lo biŋghaw bi yéw e!” ² Ε Jisos tfuse ê wvú λ, “Wo yene biŋghaw bi yéw e bin e? Κε τε dimwaan nu ke eshεε yí dimew e σε bó ε base fokuse κε.”

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Ε Jisos ke γεν ben shii yí Kum Bite bi Olif e ê keba kè taale yew ncese le, ε Bitá bô Jεm noo Jon noo Andulu γεν εbonεbon bife ê wvu λ, ⁴ “Κε see ê bese kefew kè fiεε fidvu fin nu ke ekooy, ebvuu esee nciise wvù nu ke eduŋce kefew kè mwεεm

mvudvu mvun mvunciim nu ke ekooy.” ⁵ E Jisos mum gay ê bó le, “Ben eyènè fo wee ke elée ben é ben ejay je. ⁶ Bonyii nteen nu ke etoo joo diee diem tæke fojise, ε wee duu le, ‘E nu me wvudvu.’ * E bó dioo gee nonen emum eléle bonyii nteen ε bó jayte je. ⁷ Ben ke dioo ε yuw le bó tumte jem kené le jem nu enu, fo finteem ebuytè ben ke. Mvumvun nu mwεem mvù kenke keeke ekooy. Geenε ε mvú yaa mum duŋci le woŋ kaa wase ke. ⁸ Ketum nu ke etumte jem bô kemew, ε nfon mvu tumte jem bô wvumvu. Nshε nu ke eshiike mondvuum e mondvuum e, ε jen koole. E mvumvun mwεem bæε ke lo mvun'yan ke diewe seke kpwoon ε kew lume.

⁹ Ben dioo nu no yenè. Ben ekeè le bó nu ke enya ben can bonyii bô saake bonsaw e. Bó nu ke etamte ben yéw bunle le. Ben nu ke eleemen fwe dvu bonyii bô saake biba bi woŋ e, noo fwe dvu bonfon nje me, wvu le ben ejeme ê bó ekume me. ¹⁰ Geenε ε bó kenke ke keeyaw efewe saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bitum bicii. ¹¹ Seke bó ε koo ben ε no gene dvú keenya yew nsaw e, fo ekole ekfumtè ben le laa ben nu ke egen ejeme le la le. Seke ben ε gen, no jemyi ke ε è nu fiε fi buyte diuw wene le kefew kekile le, njefo ke è bæε ke ejemyi ben ke. E nu ke enya Keyoy ke Yuule njeme diuw wene le. ¹² Wee nu ke enε ejo waa bwee enya é bó eyu, é cee wan ejo waa we enya é bó eyu. Boom nu ke enε ebone bikaa ê bo'icee bobole ejim, gee

---

* **13:6** “... me wvudvu,” jemyi ε è nu ekume Mboyse wvù Nyo' to kawεε. **13:8** 2Klo 15:6; Yεsa 19:2 **13:9** Mat 10:17-22; Jon 16:1-4 **13:11** Luk 12:11-12 **13:12** May 7:6; Mat 10:35; Luk 12:52-53

ε bó yuwyi bó. ¹³ Bonyii bocii nu ke ebane ben nje diee diem. Geenεn, wee wvù nu ke ekuu shém egeν ebuy fokemεse nu wvù nu ke eboy.

*Ekumε mwεεm mvù bεmte mvù nu ke ekooyi
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ (Wee wvù taanke ηwa' wvun eyuw fin ntay,) seke ben ε γεn ε kemaante ke fiεε le kè nulo ejin bvudvuu leeme wase fô kí yaa be keηke keenu ke, ε bonyii bò nu Judea mum fεε ben yí dikum e. ¹⁵ Fo wee wvù nu ε yew we dioo ε shii bvuu ley yew le wen ejo naa lo fiεε elewte dvú ke. ¹⁶ Fo wee wvù nu wεne ebvuu ekfulε le wen too ejo ndvu ye yi bulεεn ke. ¹⁷ Ngεw wvu baay εdiuw yoya le nu ke enu wvu bokεnε bò nu bô difue, noo bò yamsee boom e. ¹⁸ Ben ebunleè le fo fiεε fin ke ekooy ε è nu kefew ke nffum e ke. ¹⁹ Bonyii nu ke eyεn ηγεw εdiuw yoya le, ε kfuu wvuwe ηγεw ke baa nu wase dvú ε κεw no Nyo' bomεε won ε to ε buy keseen e ke. Ε ke kfuu wvuwe bεε ke ebvuu eyuu enu dvú ke. ²⁰ Ε Tata to baa fafe εdiuw ε ηγεw wvudvu, tu ke wee wvu wum mwaan bee ke eboy ke. Geenεn, nje bonyii bew bò wvú to cawεε wase γεε, wvú nu ε fafe εdiuw yodvu. ²¹ Ε wee ke egay lo ε ben εdiuw yoya le le 'Ben etaa eyεn, Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvun fen!' Kεnεε le, 'Ben eyεn wvuwe fofe!' Fo ben ebee ke. ²² Ben ekeè le bonyii nu ke etoo mbiayte le bowen nu bomboyse bò Nyo' to kawεε, ε bomew duu le bowen nu bonyii bo ntum Nyo' le, emum egee mwεεm mvù dunçi mvunγay mvubole, gee

---

13:13 Jon 15:21; Mwm 13:10   **13:14** Dan 9:27   **13:15** Luk 17:31   **13:19** Dan 12:1; Mwm 7:14   **13:21** Luk 17:23-24   **13:22** Mat 24:24

tɛn mwɛɛm mvu diuw wvù yumɛɛn e, momte fɛn é je nu dvù, keelɛɛ bonyii bò Nyo' nu ɛ caw é bó ejay je. ²³ Ben eyɛnè. Me nu ɛ nsee wase mwɛɛm mvun mvunciim ê ben é mvù sɛ keeke ekooyi.

No fi nu ke enu seke wee wvù diee nu Waawee kaase too

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ Ɛ nu ke edioo enu ɛdiuw yoya le seke bonɔɔw bodvu ɛ fey wase, é diuu enɛ esɛsɛ ejimɛ, é kp-wee saa bvuu baa tɛn kɛ, ²⁵ é jón enɛn'yi fowe gbwekene, é mwɛɛm mvu fowe mvunciim mvù kɛɲke mvunɔɔy eshiike. ²⁶ Nonɛn é bonyii emum eyɛn no wee wvù diee nu Waawee shiile too ê kembɛw e kɛɲke mvunɔɔy mvu baay noo bvukukɛ. ²⁷ Ɛ wvù emum eciinse bonceendaa bew é bó egɛn ɛbuw ɛ wɔɲ yo ɛna le yî nshɛ le noo fowe, ebaance bonyii bew bò wvù nu ɛ caw.

(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ Ben eyɛɛyi fiɛɛ yî kɛɲgvum e. Tíɛw ye ké boci, é bibɛ ekɛw etɛɛke yî dvù le, é ben mum kiɛɛ le ekfuɲ kumene wase. ²⁹ Ɛ nu ke lɛɲlɛɲ no ben nu ke edioo ɛ yɛn ɛ mwɛɛm mvun kooyi, é ben emum ekiɛɛ le wvù nu wase nceencee naa wase ê yew fwese. ³⁰ Ɛ me ensee ê ben kecɛɛy le kɛ ɛɲgokɛ ke keseen kin nu ke eka sɛ mwɛɛm mvun mvunciim ɛ kooy wase kɛ. ³¹ Ɛbulɛ bô nshɛ nu ke eka, geenɛn kɛ diɛw yɛm nu ke eyuu eshiw kɛ.

(Mat 24:36-44)

³² Geenɛn kɛ wee nu dvù wvù kee diuu didvu kɛnɛɛ kefew kedvu kɛ. Kɛ naa bonceendaa bo Nyo' le bo fowe kɛnɛɛ Waa Nyo' kee tɛn kɛ. Ɛ kee kɛ

Ice wvú emben. ³³ Nonen ben eyenè bvuu ceytè, † njefo ke ben kee kefew kedvu ke. ³⁴ Fí nu ke enu diewe wee fò wvú gene ghane, ε dīoo nen'yi, ε gee yew ye can boom bew bo lemme le, wee bô diew lemme, wee bô diew lemme, ε gay ê wee wvù ceyte diuw ketaan le wvú eshee eceytè ntay. ³⁵ Nonen ben emum eceytè, njefo ke ben kee kefew kè cee yew nu ke ekase eto ke. E nelo é wvú ke eto ekiεguu, kenεε entan entelen, kenεε seke nyimshie yi fwe le, kenεε entanentan. ³⁶ Fo wvú ke ene esese ebuynen eyen ε ben leete ke. ³⁷ Fiεε fi me njemyi ê ben fin nu ε me njemyi ten ê wee tfuu le, 'Wee wemen eceytè.' ”

14

E bonyii cu ntaŋ keekoo Jisos eyu

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ E to shεete wase ediuw εfaa é emum enu diuu di Nkaw Danjefey noo Nkaw Bleeɗ wvù bó baa gee Fintunleen jó ke. E bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò duŋci bonci bo Nyo' le no gomte je yì bó ekoo Jisos jó ê kenyile le, eyu. ² E bó cu ntaŋ εbonεbon le, “Fo beene emom fiεε fin kefew kè bó gee Nkaw e ke, njefo é beene mom lo, é fí eto bô diuw ê bonyii entelen.”

E kpwoon mvu yefe Jisos bô nfiey wvù shfuunjkene

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ E Jisos ke no nu ntew wvù Betani le, yew dvu Semon wvù wee ntun wvu baay, ε bó ke shii no

---

13:33 Mat 24:36 † **13:33** Boŋwa' bo boyvuum bomew nu ε bise fen le, «bunleè». **13:34** Mat 25:14-15; Luk 19:12-13 **14:1** 11:18
14:3 Luk 7:37-38

diekene,* ε kpwoon mvu nε ley bô fikaa† fi nfiey mvu wvù shfuunƙene le. Nfiey wvudvu to lumte naa ntay, ε bó kene bô naad εwvunεwvun. No wvú ley, mum koy diuw fikaa fidvu fuce nfiey wvudvu yî εkolε ke Jisos e. ⁴ Ε bonyii bomew kaa nε no wvukene εbonεbon gayte ε, “Wvú nyεw bô nfiey wvun nεn nje la? ⁵ Ε be nεlo é bó egese nfiey wvun é wvú efey lo bigew bodanali gee tε, enya bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le.” Ε bó mum no ηsane lo yî ye le. ⁶ Geenεn, ε Jisos jeme ê bó ε, “Ben ecine wvú le nyεkeey. Ben nyaa ηγεw ê wvú nje la? Wvú nu ε ge ε è nu fiεε fi jee fô me le. ⁷ Ben ekeè ε bonyii bo kefufe le nu ke enu kε ben ε bó sekecii. Ε ben nulo efici bó seke ben koonƙe. Geenεn, kε me nu ηke enu beene sekecii kε. ⁸ Kpwoon wvun nu ε ge ε è nu fiεε fi wvú nulo ege. Wvú yefe me bô nfiey wvun nεn seysee ε è nu no bó nu ke edwey me.‡ ⁹ Ε me ensee ê ben keceey ε, naa fεε fô bó nu ke efewci saaka wvù jee yî εkolε ke nshε le kecii nu ε fiεε fi kpwoon wvun ge nu ε bó nu ke esenje tεn, keekumyi wvú.”

Ε Judas gen keegese Jisos
(*Mat 26:14-16; Luk 22:3-6*)

¹⁰ Ε Judas Iskaliot wvù to nu wee ηgoo boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε, mum nε gen fô bocee ncese bo baay baay e wvu ε wen egese Jisos ê bó. ¹¹ Ε bó dīoo yuw nonεn yuw njon baay, mum kaw wvú ε bó nu enya bigew ê wvú. Ε wvú

* **14:3** Ε diεw Glek e nu le: “Jiim no diekene”, ε è nu no bó to ké no diekene kefew kekicε le. † **14:3** Fikaa fin nu ε bó to kene bô tε dimew di bó tenje ê diεw bale le le «alabaster». ‡ **14:8** Wee Juu to ké kpwee, ε bó yefe gvune diεw bô nfiey sε dwey.

mum kɛw no gomte je yì wvú nu enya Jisos jó can yibole.

Ɛ Jisos bô boom bew diekɛn yî kemɛse le

(Mat 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

¹² Ɛ diuu di fwe di Nkaw Blɛɛd wvù bó baa gɛɛ Fintunɔɔɛn jó dì bó to ké no sɛɛle waa keyaw wvu Nkaw Danɛfey ke to kocɛn, ɛ boom bo Jisos e bo ngoo le bife ê wvú le, “Wo gomte le bese egɛn eseyse ɛ è nu fɛɛ fò wo nu edie Nkaw Danɛfey?” ¹³ Ɛ wvú mum tum boom bew bo ngoo le bomew bofɛɛ, gay ê bó le, “Ben egɛn ɛlaante, ben nu dioo gɛne, eyɛn wee le ɛ wvú ɛ tuu joo ê nshaan e, é ben ebi wvú le. ¹⁴ Seke wvú ɛ gɛn ɛ ley yew yì wvú ley dvú le, ɛ ben gay ɛ wee wvù kɛɲke yew yidvu le Wee N'yɛɛyi biite le laa kebuw ke bonyii bo ghane le kewene kè bô boom bowene bo ngoo le nu edie Nkaw Danɛfey dvú nu fɛɛ le? ¹⁵ Wvú nu ke emum edunɔɔɛ kebuw ke baay yew yi ɛwe le ɛ bó ɛ loocɛ wase ɛ seyse kí ɛ no nu lo, é ben emum eseyse mwɛɛm mvudien dvú.” ¹⁶ Ɛ boom bo ngoo le bodvu mum nɛ gɛn ɛlaante, gɛn yen mwɛɛm e ke lɛɲɲɛɲ no Jisos to jemɛɛ ê bó. Ɛ bó mum seyse mwɛɛm mvudien mvu Nkaw Danɛfey e dvú. ¹⁷ Ɛ è ke no nu ɛkiɛguu, ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofɛɛ taashɛ dvú. ¹⁸ Ɛ bó ke shii no diekene, ɛ Jisos nɛ gay ê bó le, “Ɛ me ensee ê ben keɛɛy le wee mvu ben e nu egese me, ɛ wee wvun nu wvù diekene bee wvú.” ¹⁹ Ɛ bó yuw nonɛn, nɛ no nu lo yii yii, mum no biite ê wvú wee mwaan mwaan le, “Ɛ nu me le?” ²⁰ Ɛ wvú tfuse le, “Ɛ nu kɛ wee mvu ben bo yuufe ncow bofɛɛ le wvù

bee wvú cuwte blɛɛd ê shuw e. ²¹ Wee wvù diee nu Waawee nu ke egen ke no bó to sanɛɛ ekumɛ wvú. Geenɛn, ɲɛw wvu baay nu fô wee wvù gese wee wvù diee nu Waawee le. Fí to bee ejee fô wvuwee wee le baay fɛn é bó to baa eboo wvú ke.”

*Ɛ Jisos bô boom bew die ntaashɛ
(Mat 26:26-30; Luk 22:14-20)*

²² No bó to diekene, ɛ Jisos nɛ jo blɛɛd, nya keyoone ê Nyo', guushɛ, nya ê boom bew bo ɲgoo le gay lɛ, “Ben eko, fin nu ye yɛm.” ²³ Ɛ wvú mum jo tɛn fiko, nya keyoone ê Nyo', mum nya fiko fidvu ê bó, ɛ bó wu bocii. ²⁴ Ɛ wvú gay ê bó lɛ, “Fin nu elɛmɛ kem kè Nyo' gbwo monkan dvú kí ɛ buy nje wee nteen. ²⁵ Ɛ me ensee ê ben kecɛɛy lɛ ke me mbɛɛ ɲke embvuu en'wu mbvuum mo twɛɲ kete kè lane le man ke ɛ gɛn ɛ buy diuu dî me nu ɲke en'wu mó monfɛm ɛnte jo bvunfon bvú Nyo' le.” ²⁶ Ɛ Jisos bô boom bew bo ɲgoo le ke mɛse, yem ɲkiee mbense, mum buy ben gɛn yî Kum Bite bi Olif e.

*Ɛ Jisos gay lɛ Bita nu ke ema wen
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

²⁷ Ɛ Jisos ke nɛ gay ê bó lɛ, “Ben bocii nu ke etfuw bikaa ê me ejim. Ɛ nu no bó nu ɛ san ɛ Nyo' gayte lɛ, ‘Me nu enke en'yu nɛɛy ɲjée é ɲjée esaanɲɛn.’

²⁸ Geenɛn, seke Nyo' ɛ bvuse me yî kpwe le, é me ensa fwe jo ben Galilee.” ²⁹ Ɛ Bita tfuse ê Jisos lɛ, “Ɛ bonyii bocii cim tfuw lo bikaa ê wo ejim, tu ke è nulo é me ɲke en'yuu entfuw ke.” ³⁰ Ɛ Jisos gay ê wvú lɛ, “Ɛ me ensee ê wo kecɛɛy lɛ entan jo ɛben

14:22 1Kol 11:23-25   **14:23** 1Kol 10:16   **14:24** Mat 26:28

14:26 Luk 22:39; Jon 18:1   **14:27** Saka 13:7; Mak 14:50-52; Jon 16:32   **14:28** 16:7   **14:30** 14:72

jan, nu ε nyimshie nu ke enu le yí eton bokaŋ bofεε, ε wo ε ma wase me bokaŋ botete.” ³¹ Ε Bitá jeme tεme lo gay le, “Ε è cim nu le me enkpwe lo bee wo, tu κε è nulo é me en'yuu ema wo κε.” No wvú gay nonεn, ε bó bocii gay κε ten lenlen no wvú gay.

Ε Jisos bunle Geεmane
(*Mat 26:36-46; Luk 22:39-46*)

³² Ε bó ke γεν ley fô wεε ketaan wvumew e, ε bó teŋe le Geεmane, ε Jisos gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Ben eshii fεn, é me enγεν embunle.” ³³ Ε wvú mum jo Bitá bô Jεm noo Jon, ε bô bó ne fô. Ε wvú ne no kpwaake mwεεm ε monlum koole wvú. ³⁴ Ε wvú gay ê bó le, “Fitele fiem nu yii yii baay naa fi me enkpwe lo. Ben eshεε enù fεn cεyte.” ³⁵ Ε Jisos ne fô bence γεν fwe caan, gbwe fokuse, bunle le é je be nu dvú, é kefew ke ηγεw e kedvu efey κε lo. ³⁶ Ε wvú bunle le, “Abba, Icεm, wo nulo ege fiεε ficii. Cake fiko fi ηγεw e fin fo me en'wu. Geenεn, geε κε no wo koonke. Fo wo ege no me ηkoonke κε.” ³⁷ Ε Jisos kase tu jim fô bó le, yen ε bó leete. Ε wvú bife ê Bitá le, “Semon, wo leete lo le? Ke è nulo é wo ecεy egen ebuy yí ntam kefew e κε mwaan e?” ³⁸ Ben enù we bunleè fo mmom ke eto fô ben e eghaw ben. Ε nu kecεεy le fitele koonke lo, geenεn ε nyam ye wεεyi.” ³⁹ No wvú jeme nonεn bvuu kase γεν bunle κε no wvú be bunle wase. ⁴⁰ Ε wvú dioo kase tu jim bvuu yen ε boom bew bo ηgoo le leete njefo nyii to nu ê bó εjise baay. Ε bó faŋε yaa kiεε fiεε fi bó etfuse ê wvú κε. ⁴¹ Ε wvú kase tu jim yí bokaŋ bo botete

14:32 Luk 5:16; Ibu 5:7-8

14:35 Jon 12:27

14:36 10:38; Mat

6:10; Jon 18:11; Ibu 10:9

14:38 Εfe 6:18; Ibu 2:18

le, bife ê bó le, “Ben fɛn bɛɛ kɛ leete lætene finɛn e? Dí nu ɛ kocɛn. ɛ nu wase kefew. Bó nu ɛ gese wase wee wvù diee nu Waawee ê bonyii bò befe. ⁴² Ben enɛ we é beene egɛnè. Ben etaa eyɛn, wee wvù gese me wvun ɛ wvú too wase.”

ɛ bó koo Jisos

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Kɛ no Jisos to bɛɛ jemyi nonɛn, kaŋ mwaan ɛ Judas wvù to nu wee ŋgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofɛɛ mum buynɛn. Wvù to too bô kebombom ke bonyii le ɛ bó kɛŋke nyó bô bibuse, ɛ è to tum bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò duŋci bonci noo bonyii bò saake woŋ. ⁴⁴ ɛ to nu ɛ wee wvù to gesɛɛ Jisos to seyse wase nciise bô bonyii bodvu gay le, “Wee wvù me nu ŋke enɔay wvù le, embam enoɔɛ, nu wvú, é ben emum ekoo, ejo egɛne dvú eyɛnè fô wvú elewte.” ⁴⁵ No Judas to nonɛn, mum gɛn lo kaŋ mwaan fô Jisos e, gay wvú le le, “Wee N'yɛɛyi.” No wvú gay nonɛn, mum bam wvú ŋoɔɛ. ⁴⁶ ɛ bonyii ba mum koo Jisos, ghen wvù. ⁴⁷ ɛ wee mvu wvù to leeme bô bo Jisos mum dvun nyo ye jem, cun kentunɔun ke nfwa ekole ke bocee ncese le dvú, sum. ⁴⁸ ɛ Jisos bife ê bonyii bodvu le, “Ben to keekoo me ɛ no too bô nyó noo bibuse kɛ diɛwe ben to keekoo ɛ è nu cooŋ e? ⁴⁹ Me nse nshee nu beene no diuu nu fô yew ncese le, n'yɛɛyi bonyii sɛ ben koo me nje la? Geenɛn, fifin kooyi keseen nɛn le fiɛɛ fi bó to saŋɛɛ ê N'wa' Nyo' le eto ekocɛn.” ⁵⁰ ɛ boom bo Jisos e bo ŋgoo le bocii mum laŋ wvú fó, fɛɛ lo. ⁵¹ ɛ cuwee mvu no bii wvù le, ɛ wvú baa tfume fiɛɛ ye le kɛ, ɛ wvú bu kɛ ɛ è nu waa ndvu ye

le. E bó γεν ε bó koo ten wvú, ⁵² ε ndvu yidvu fεε, ε wvú cine dvú lewte kenyi kencimte.

E bó saw nsaw Jisos

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ E bó mum jo Jisos, γεν bó wvú fô εkolε ke bocee ncese le. E bocee ncese bo baay baay bó bonyii bò saake won noo bonyii bò dunçi bonci nu ε bó to tase wase fô. ⁵⁴ Bó to γενε bó Jisos ε Bitá bii lo εjim ncejole. E wvú γεν buy naa lakfulεεη yi εkolε ke bocee ncese le, mum shii bó bonyii bò to cεyte la didvu no yosene ηguy. ⁵⁵ E bocee ncese bo baay baay bó bonyii bocii bò saake bonsaw mum no gomte fiεε fi bó etey yî Jisos e, ege é bó eyu wvú. Geenε, fanε yaa γεν fiεε le κε. ⁵⁶ E bonyii nteen mum ben jim nsaw mbiay ekumε Jisos. Geenε, ε wee no jemyi fiεε ε fi yaa too kpwentene bó fi wee mvu le κε. ⁵⁷ E bonyii bomew ke nε mum leem we, cu yibo mbiay yî ye le gay ε, ⁵⁸ “Bese se nu ε yuw ε wvú gayte ε wen nu ke esâw yew ncese yin yi bó bom bó can, ejo ediuw εta ekase bom yimi ε è yaa nu bó can κε.” ⁵⁹ Naa no bó to jemyi nonεn, ε njeme wvubo fanε yaa etoo kpwentene κε. ⁶⁰ E εkolε ke bocee ncese le mum nε leem we fwe dvu bonyii, bife ê Jisos ε, “Ke wo kenke fiεε keetfuse le? Wo yuuke κε mwεεm mvù bonyii ban jemyi yî yo le?” ⁶¹ E Jisos mey diuw tfu, fanε yaa tfuse fiεε κε. E εkolε ke bocee ncese le bvuu bife ê Jisos ε, “E nu wo Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvù Waa Nyo', Nyo'

wvù bó bensee?” ⁶² Ε Jisos tfuse λε, “Ε nu me. Ben nu ke eyεn no wee wvù diee nu Waawee ε shii ê εbo ke εεεy ke Wee wvù κεηke Mvunḡay e, ke ebvuu eyεn no wvú shiile too we ê kembεw e.” ⁶³ Ε εkolε ke bocee ncese le yuw nonεn, mum saayε ndvú ye le, bife λε, “Shiie nu dvú wvù beene ebvuu egomte wee λε wvú eleem fεn ejeme fiεε le? § ⁶⁴ Kε ben nu ε yuw wase no wvú joo bvudvuu bvυ Nyo' le? Ben ε gay λε la?” Ε bonyii bocii mum sumtεn λε wvú nu wee wvù bó eyu lo. ⁶⁵ Ε bonyii bomew mum κεw no cuyte nceη yî Jisos e, kay εjisε eye, no kfone wvú bô mvunḡko, gayte λε, “Kε geε kewee ntum Nyo' kuw keseen.” Ε bonyii bo nci le ke nε jo Jisos mum κεw no suunḡke.

Ε Bita ma Jisos

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ No Bita to nu je εkuεku lakfulεεη e, ε wan kpwoon mvu ηḡoo boom bokεnε bô to lemte εkolε ke bocee ncese le nε to mbew ye le. ⁶⁷ No wvú yεn Bita le ε wvú yosene ηḡuy, ε wvú taa wvú nen tunη, gay λε, “Wo tεn be nu ben ε Jisos Wee wvu Nasalet wε.” ⁶⁸ Ε Bita tun, gay λε, “Kε me ηkee fiεε fi wo jemyi fin κε. Kε me ηkee κε.” No wvú gay nonεn, mum nε fó ḡεn fô diuw ketaan e, ε nyimshie mum tonη.* ⁶⁹ Ε wan kpwoon wε bvuu yεn wvú le, gay ê bonyii bô to leeme fó λε, “Wee wvun nu mvu bó

14:62 Dan 7:13; Mat 22:44; 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27 **14:63**

Mat 26:65 § **14:63** Wvú to saayi ndvú ye le nonεn, njefo fi to nu ε sase wvú le. **14:65** Yesa 50:6; 53:5; Luk 7:16 * **14:68** Kε

bonḡwa' bo boyvuum bomew κεηke njeme wvu λε, “Ε nyimshie mum tonη” κε.

le.” ⁷⁰ Ε Bita bvuu tun. Ε kefew ke dioo γενεε caan, ε bonyii bò to leemene fó ba bvuu gay ê Bita ε, “Ε nu keceey ε wo nu mvu bó le, njefo wo nu ten wee wvu Galilee.” ⁷¹ Ε Bita mum kan, tee lon yí εκολε kew e gay ε, “Κε me ηkee wee wvun wvù ben jemyi εκυμε wvú κε.” ⁷² Kan mwaan ε nyimshie bvuu ton ε bokan bofeε. Ε wvú yuw mum kume njeme wvù Jisos be jeme ê wvú ε, “Nyimshie ke enu ε yí eton bokan bofeε, ε wo ε ma wase me bokan botete.” Ε wvú mum keσε kpwe no beele.

15

*Ε bó nya Jisos can Baylet wee sa' wvu Lum e
(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)*

¹ Ε εκφυη ke γεν ε jó eyuule too nen, ε bocee ncese bo baay baay bò bonyii bò saake won noo bonyii bò dunçi bonci bo Nyo' le, bò è nu bonyii bocii bò saake bonsaw mum shii jo ntaη, kay Jisos, jo wvú γεν nya can Baylet e. ² Ε Baylet bife ê Jisos ε, “Ε nu wo wvù Nfon Bojuu le?” Ε Jisos tfuse ê wvú ε, “Ε nu no wo gay.” ³ Ε bocee ncese bo baay baay mum κεw no teyte mwεεm yí Jisos e nteen. ⁴ Nonen ε Baylet bvuu bife ê Jisos ε, “Κε wo κεηκε fiεε keetfuse le? Wo yuuke κε mwεεm mvù bó cuci yí yo le?” ⁵ Geenen ε Jisos fanε yaa ebvuu etfuse lo fiεε ê wvú κε. Ε diuw yum Baylet.

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39–19:16)

⁶ Ε to ké dioo nu kefew ke Nkaw Danefey wvun e, ε Baylet bvuse wee ncaw mwaan yew ncaw e wvù bonyii nu ε lεκε. ⁷ Ε to nu kefew kedvu le, ε wee mvu nu yew ncaw e ε diee nu Balabas, ε wvú

nu ηγoo bonyii bò to nu yew ncaw e bò to κewεε mvunlaa εlaante yuwye bonyii le. ⁸ Ε kebombom ke bonyii le mum to κew no biite ε Baylet ege no wvú to ké no gee fò bowen e. ⁹ Ε Baylet bife ê bó le, “Ben gomte le me embvuse ε è nu Nfon Bojuu le?” ¹⁰ Wvú to biite nonen njefo wvú to nu ε κιεε le bocee ncese bo baay baay to nya Jisos can wen e ε è nu njefo bó to bene kendonj bô wvú. ¹¹ Geenεn, ε bocee ncese bo baay baay beyse kebombom ke bonyii le le bó egay le wvú ebvuse ε è nu Balabas. ¹² Ε Baylet bvuu bife ê bó le, “Ε me ndioo ε mbvuse nonen, enje nεε bô wee wvun wvú ben teje le Nfon Bojuu?” ¹³ Ε bó mum wam lo foweεwe le, “Bó eta lo wvú yî kentam e.” ¹⁴ Ε Baylet bife ê bó le, “Bó eta wvú nje la? Fiεε fi befe fi wvú ge nu la?” Ε bó bvuu no wamte gene ke lo fwe le, “Bó eta wvú yî kentam e.” ¹⁵ Nonen ε Baylet mum bvuse Balabas njefo wvú to gomte keege no kebombom shieele. Ε wvú gay ε bó tam Jisos, mum nya le bó egen eta yî kentam e.

*Ε bonyii bo nci le no σεwse Jisos
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)*

¹⁶ Ε bonyii bo nci le mum jo Jisos ley gen dvú εntow fò bó to teje le Bletolium. No bó ley, mum kum kebese ke ηγoo bonyii bo nci le kecii ε kí tase. ¹⁷ Ε bó mum jo ndvu bvunfon shfuse yî ye le, bvuu lu kefo ke bvunfon e ε kí nu bíay bíay bon ê wvú εfa. ¹⁸ Ε bó mum κew no bune wvú gayte le, “Biaa kemaan. Nfon Bojuu.” ¹⁹ No bó gee nonen mum

no suunke wvú bô kembangan yî ekolε le, cuyte ncen yî ye le, too tumte envuw ê wvú ejise, bune wvú. ²⁰ Ε bó ke σεwse wvú nonen mese, mum kase baa ndvu bvunfon ye yî ye le, jise ndvú ye yî ye le, mum jo wvú no gene dvú keegen eta yî kentam e.

Ε bó ta Jisos yî kentam e

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ Ε bó dioo gene, ε bô bo wee mvu tasen ε wvú kfuuyi ηkpwaante ε diee nu Semon, ε è nu wee wvu Selin. Wvú to nu icee Eleksanda bô Lufus. Ε bó mum kan wvú ε wvú tuu kentam ke Jisos e.

²² Ε bó no gene bô Jisos gen buy bvudvuu bvù bó teje le Golgota le, (ε diee din nu le Ngbwow Ekolε,)

²³ mum nya mbvuum ê wvú le wvú ewu ε bó ε fiysen bô efuwe kemew ε bó teje le meel. Geenen ε Jisos fanε yaa wu ke. * ²⁴ Ε bó mum ta wvú yî kentam e. Ε bó jo ndvú ye keegaw ê bikuu bibole

mum tum kan bô ndvú yidvu keekiεε no wee nu ejo. ²⁵ Kefew kè bó to taε Jisos yî kentam e to nu didiuu bvuuke fontanentan. ²⁶ Ε bó san fiεε fi bó taε wvú yî kentam e nje fí ε fí nu le, wvú nu, “Nfon Bojuu.”

²⁷ Bó to nu ε ta ten bocoon bofeε yî hintam e, wvumvu ê εbo ke Jisos e ke εceey e, wvumvu ê εbo kew ke enkonko le. [²⁸ Ε fí mum kocen no bó to sanεε wase ê Nwa' Nyo' le le,

“Bó to nu ε tan wvú ηgoo bonyii bò nu ε buw mwεem e.”] †

15:21 Lum 16:13 * **15:23** Mbvuum man to nu keege le wvú eciwle saa ebvuu eyuuke nsase ke. **15:24** Mben 22:18 **15:26**

Mat 27:11 **15:27** Yesa 53:12 † **15:28** Ke bonwa' bo boyvuum bomew kenke kencim kè 28 ke.

29 Ε bonyii no fele yene Jisos e mεεke lo bikuu, baale wvú bô boncun gayte λ, “En'gheee! Wo wvù se nu keeke esâw yew ncese ekase eyoo yî ediuw e εta, 30 κε fi λ εkolε kuw eshii yî kentam kiε le.” 31 Ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô duñci bonci bo Nyo' le no buu ten wvú εbonεbon gayte λ, “Wvú se fii bonyii bomew σε wvú nulo efi kew εkolε ηkuuη. 32 Wvú wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε, wvú wvù nu Nfon bonyii bo Islael κε eshii λ yî kentam e keseen é bese eyen emum ebee wvú le.” Ε bonyii ba bô bó to taε yî bintam e bô bo Jisos no baale ten wvú bô boncun.

Ε Jisos kpwe

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Ε diuu ke dīoo ben leke, ε εkfuη ne jīim won tfuu gen buy didiuu ditεte εmvunsheen. 34 Ε è ke no nu didiuu ditεte, ε Jisos ne fuη foweεwe λ, “Eloy, Eloy lama sabaktani,” fi nu λ, “Nyo' wεm, Nyo' wεm, wo laη me nen nje la?”

35 Ε bonyii bomew bô to leeme fó dīoo yuw, gay λ, “Ben eyeke eyuw, wvú teηε Elayja.” 36 Ε wee mvu bó le ne lewte jo kusha, ffum ê mbvuum mo ηgbwayηgbwayi le, bon yî fite le neke λ wvú ewu, mum gay λ, “Ke leem nen é beene eyen laa Elayja nu eto eshike wvú yî kentam kin e λ.” 37 Ε Jisos ne wam foweεwe mum yoy n'yoy wvu fokemεse. 38 Ε ndvu yì to gawsene yew ncese ente selε entelen η kew fowe bow buy fokuse biba bifεε. 39 Ε cee εkolε

15:29 Mben 22:7-8; 109:25   **15:29** 14:58   **15:32** Mat 27:11

15:33 Amo 8:9   **15:34** Mben 22:1   **15:36** Mben 69:21   **15:38**

Ksm 26:31; Ibu 10:19-20   **15:39** 1:1; 3:11; 14:61; Mat 27:54

bonyii bo nci le wvù to leeme fwe dvu Jisos dioo yɛn je yì Jisos kpwe jó le, mum gay le, “Kecɛɛy, wee wvun se nu Waa Nyo'.”

⁴⁰ Bokɛɛ bomew to leeme fó ntamndwee taale. Ngoo bó le to nu Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Jɛm wvu caan bô Yosɛs, ɛ wvumvu nu Salome. ⁴¹ Bokɛɛ ban nu bò to bii Jisos e Galilee fici wvù. Bó to nu fó bô bokɛɛ bomew tɛn nteen bò to biɛ Jisos e ɛ bô bó to Jelusalɛm.

Ɛ bó dwey Jisos

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁴² Ɛ è ke no nu wase ɛkiɛguu ɛbvubwɛ, no è to nu Diuu di Nseyse le keeley yì diuu di mbam e, ⁴³ ɛ wee mvu wvu Alimatia wvù bó to tɛɲɛ le Yosɛw, kuu fitele gɛn yɛn Baylɛt e keelɛkɛ gvune di Jisos e eɲɛn edwey. Yosɛw wvun to nu ngoo bonyii bò saake woɲ e, ɛ bonyii to wvumte naa wvù ntay. Ɛ wvù kebɛɛ to cɛyte tɛn kefew kè bvunfon bvù Nyo' le nu ke eto. ⁴⁴ Ɛ Baylɛt yuw, ɛ diuw yum lo wvù le Jisos be ɛ kpwe wase. Ɛ wvù tee ɛkolɛ ke bonyii bo nci le kiɛ ɛ kí to, ɛ wvù bife ê wvù laa Jisos be ɛ kpwe wase le. ⁴⁵ Ɛ wvù dioo yuw ê ɛkolɛ ke bonyii bo nci le kedvu le Jisos be ɛ kpwe wase, ɛ wvù mum nya gvune didvu ɛ Yosɛw. ⁴⁶ Ɛ Yosɛw mum nɛ gɛn guy ndvu yì jee, gɛn shike gvune di Jisos e, baance jó, gɛn jike ê jem e ɛ bó cow yì kɛmbaan e, mum biɲse kebwee ke tɛ le to baɲ diuw jem yidvu dvù. ⁴⁷ Ɛ Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee Yosɛs yɛn bvudvuu bvù bó dwey Jisos fó le.

16

Ɛ Jisos buy yî kpwe le

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ɛ diuu di mbam e ke dioo fey wase, Ɛ Maalia Magdalen bô Maalia wvù bwee jem, noo Salome guy bonfley bô shfuunƙene wvu le bó egen eyefe gvune di Jisos e dvú.* ² Ɛ è ke no nu Ɛ è bεε naa lo fontanƙentanƙe no diuu bεε san lo yî diuu di fwe yî kema le, Ɛ bó nε no gene fô jem. ³ Ɛ bó dioo gene nonen no jemyi εbonεbon le laa è nu ke ebinse yεε te di bó ban diuw jem dvú é bó se ley ε? ⁴ Geenεn Ɛ bó dioo lan jise, yen Ɛ bó Ɛ binse wase te didvu. Te din to nu naa lo kebwee ke te le. ⁵ Ɛ bó dioo ley gen ê jem, yen cuwee mvu le Ɛ wvú Ɛ shii εbo εεεy Ɛ tfume ndvu Ɛ yí defe, baa. Ɛ ye kufe bó nen wuuu. ⁶ Ɛ cuwee wvudvu gay ê bó le, “Fo diuw eyumtè ben ke. Me nƙee lo le ben gomte Ɛ è nu Jisos wvu Nasalet wvù bó se taε yî kentam e. Ke wvú bεε fen ke. Wvú nu Ɛ buy wase yî kpwe le. Ben etaa eyen fô bó se jikεε wvú. ⁷ Ben egen esee ê boom bew bo ηgoo le noo ê Bitale wvú nu Ɛ sa wase fwe dvunen Galilee. Ben nu ke eyen wvú le jó no wvú to gayεε ê ben.” ⁸ Ɛ bokεnε ba buy ê jem ciinƙe nen kikikiki, nε fεε lo, Ɛ diuw Ɛ loocε Ɛ yum bó nen kaww. Ɛ bó fanε yaa jeme fiεε ê wee ke, njefo bó to fane lo.†

Ɛ Jisos duƙε ye ye ê bonyii

(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

---

* **16:1** Ɛ nce Bojuu le nu Ɛ diuu to ké ka fokεguu. Fi nu le bokεnε ban to guy bonfley ban Ɛ diuu di mbam e Ɛ fey wase se buy gen fô jem. **16:6** 8:31 **16:7** 14:28; Luk 24:34 † **16:8** Ke bonƙwa' bo boyvuum bomew ƙenƙe bincim bi 16:9-20 ke.

[⁹ Jisos to buy yî kpwe le diuu di fwe yî kema le ε è bεε kebitele, yaw buynεn ε è nu fô Maalia Magdalen wvù wvù to bvusεε bonceendaa bo dεwle le yî ye le bosooshwi. ¹⁰ Ε Maalia mum γεν see ê bonyii bò bô bo Jisos to ké no nu. Bonyii ban to nu ε shii beele soo bikuu. ¹¹ Ε bó dioo yuw no kpwoon wε gayte le wen be ε yεn Jisos e ε wvù nu dvù, ε bó faηε yaa bee naa lo kε.

(Luk 24:13-35)

¹² Ejim jodvu ε Jisos bvuu duηce ye ye ê bonyii bew bomew bo ηgoo le bofεε ε bó gene ntεw mvu le ε nfiεsεn ye ε kumεn wase. ¹³ Ε bó tu jim, γεν see ê kebεse ke bonyii bo ηgoo le, ε bó faηε yaa bee bó le kε.

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ Ejim jodvu ε Jisos duηce ye ye ε è nu wase ê boom bew bo yuufe ncow mwaan e kebεε ε bó diekene. Ε wvù saw bó, njefo bó to baa keηke mbee kε, temyi bikuu keebεe bonyii bò to yεnεε wvù le seke wvù to buyεε yî kpwe le. ¹⁵ Ε wvù mum gay ê bó le “Ben eγεν woη e tfuu eγεν efewcì saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii bocii. ¹⁶ Wee wvù é bee saaka wvudvu le, bó ε lese wvù ê joo, é wvù ke eboy. Wee wvù ε faη keebεe, nu ε wvù nu ke eley ηγεw e. ¹⁷ Bonyii bò nu ε bee nu ke egee mwεεm mvù duηci mvunηay mvu Nyo' le diεwε mvun e: bó nu ke ebvuuse bonceendaa bo dεwle le yî bonyii le ê diee diem e. Bó nu ke ejemyi díεw yi fiε. ¹⁸ Bó nu ke ejici yó le bô can. Ε bó cim wu lo njiw, wvù saa

---

16:14 Lem 1:6-8   **16:15** Mat 28:19   **16:16** Lem 2:38   **16:17** Lem 8:7; 16:17; Lem 2:4; 10:46; 19:6; 1Kol 14   **16:18** Luk 10:19; Lem 28:3-6; Lem 4:30; 5:16; 8:7; Jem 5:14-15

ege fiεε bô bó kε. Bó nu ke egεεle can yî bonyii bò cεmkene le, ε bó bonene.”

*ε Jisos ben we
(Luk 24:50-53)*

¹⁹ ε Tata Jisos jeme ê bó nonεn mεse, ε Nyo' mum jo wvú ε wvú ben we shii ê εbo ke εcεεy ke Nyo' le.
²⁰ ε boom bew bo ηgoo le ke mum buy no ghane fewci saaka wvù jee mondvuum e monciim. ε Tata lemte bô bó tomte fiεε fi bó to fewci le è nu kecεεy bô mwεεm mvù duηci mvuηgay mvu Nyo' le mvù bó to gee.]

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monɛm
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e